

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34^e JAARGANG

WOENSDAG 25 MEI 1949

No. 1672

COMMISSIE VAN REDACTIE:Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.**INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	407
Sommaire, summaries	407
Het vrije kapitaalverkeer binnen de Benelux door J. C. Brezet	408
Overheidspolitiek ten aanzien van de zuivel in de nabije toekomst door Dr E. van de Wiel	410
Het herstel der aan het Rijksmarkgebied overgegangene Nederlandse vermogenswaarden door Mr Dr J. H. F. Bloemers	413
Middenstand en bedrijfsorganisatie door Dr E. J. Tobi	415
Aantekening:	
Het Decree nationale budget voor 1948/49	419
Internationale notities:	
Het ontwerp voor een nieuwe landbouwsubsidiewet in de Verenigde Staten	420
Oppositie tegen nationalisatie der Engelse cement- industrie	420
Geld- en kapitaalmarkt	421
Statistieken:	
Bankstaten	421
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	421
Stand van 's Rijks Kas	421
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	421
In- en uitvoer van Nederland	423

DEZER DAGEN

begon men op verschillende plaatsen met de vlag in top. Zo in Rotterdam, dat zich verheugde in een Koninklijk bezoek op de Wederopbouw dag; een bezoek, dat nog meer

kleur kreeg, doordat het Internationale Bouwcentrum — een geslaagd Nederlands initiatief tot internationale samenwerking — juist de openingsvlag had uitgestoken.

Zo in de vissersplaatsen en vervolgens door geheel Nederland, bij het aanvangen van een traditioneel Nederlands bedrijf, de haringvangst. Noemde niet reeds de Schoolmeester het ontvangen van een nieuwe haring „hart verknouterend“?

Meer kleur echter nog gaf een deel van de ontwikkeling op internationaal politiek gebied. Het zwart-rood-goud, eens de kleuren van de Republiek van Weimar, ging waaien over de federale West-Duitse Republiek. Het is niet alles goud, wat er blinkt. Economische problemen, o.a., heeft West-Duitsland te over.

En het zwart en rood? Een hazardspel? Achter alles rijst de vraag naar Duitslands eenheid, voor geen enkele Duitser „Graue Theorie“.

Begint daarover de rozewingerige dageraad te gloren? De ministers van Buitenlandse Zaken van de Grote Vier hebben voor het eerst na maanden hun standaarden weer gezamenlijk op één dak geplaatst, ditmaal van het Palais Rose te Parijs.

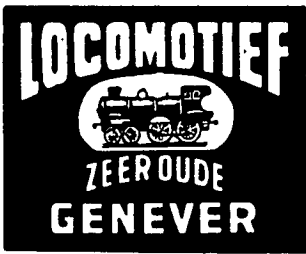
Bij het vaststellen van de agenda, bij vroegere gelegenheden een punt, waarbij de hoofden reeds rood werden, bleef de indruk sereen. Maar de situatie's waarover men kleur moet bekennen, de Duitse eenheid, Berlijn, de vredesverdragen met Duitsland en Oostenrijk, moeten nog ter tafel komen.

Een ogenblik leek ook een bleek licht te schijnen voor het geval Griekenland. Het vergeleed echter voorlopig. Niet licht zal hier de gelukkige toestand worden bereikt, die Homerus beschreef van de zonen van Alkinous, van wie de één de purperen bal opwierp, „waarna de ander, opverend van de grond, behendig hem ving“.

„La vie en rose“ is nog niet bereikt. Zeker niet voor de Regering van Oostenrijk, die een zeer donker palet gebruikte, toen zij de bevolking haar economisch program moest voorleggen. Al evenmin voor de Franse premier, van wie kort geleden werd gehoopt, dat hij de rozen van de verkiezingsuitslag mocht plukken. De financiële commissie van de Assemblée heeft het rode potlood gehaald door de berekeningen, waarmee hij en zijn minister van Financiën het budget hoopten te doen sluiten.

Even drastisch haalde de toewijzingscommissie uit het Huis van Afgevaardigden van de U.S.A. een zwarte streep door de begroting van het Europese herstelprogram. Het goedgekeurde totaal bedrag willen zij verminderen met 15 pCt. Zij zagen de vooruitgang in West-Europa door een rose bril. Of wellicht de conjunctuur in de Verenigde Staten in een „blauw moed“.

Doch de beheerder van de E.C.A. verschoot van kleur: hij vreesde vertraging in het Europees herstel. Waartoe ook Zuid-Afrika kan bijdragen: het heeft een algemeen invoerverbod uitgevaardigd voor eindproducten over het tweede halfjaar van 1949 „Sta op, maak toe die deur nou“.

Verliesposten Voorkomend System

bestaande uit 4 Diensten - V.V.S. -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C. Telefoon 38631 (5 lijnen).

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS,
CONSIDERED JUDGMENT,
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of British economic and financial statistics published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-to include all supplements) £ 3:2:6 (fl 33,40)

A Special Supplement on Economic Conditions in The Netherlands was published on January 31 1948. A limited number of this Supplement remain for sale.

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C.4

Behandeling van alle bankzaken

* *

Bezorging van alle assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens wegedocumenteerd advies aan ons BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Belastingconsultatie- en Accountantskantoor

A. L. F. Leverington

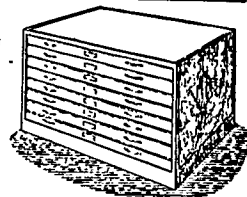
Behandeling van alle Belastingzaken

Medewerkers: E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.; D. Sweepe, Oud-Ontv. der Bel.; N. A. Schol, Cand. Not.; Mr. Dr. B. J. F. Steinmetz, Bel. cons.

Adviseur voor Accountancy: W. A. Brenning, Lid Nederl. Broederschap v. Account.

1e Helmersstraat 95, Tel. 85508 Amsterdam-W.

TEEKENINGEN-EN LADEKASTEN.

G. J. PERFORSTERBORE.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

met papier geïsoleerde kabels voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK.

J. C. Brezet, *Het vrije kapitaalverkeer binnen de Benelux.*

De vraag, of het kapitaalverkeer binnen de Benelux kan worden vrijgelaten, is beoordeeld naar de economische consequenties. De gevaren van vrijlating voor de binnenlandse monetaire situatie zijn van ondergeschikte betekenis. De mogelijke gevolgen, welke een vrij kapitaalverkeer voor de Nederlandse deviezenpositie kan hebben, zijn echter van die aard, dat vrijlating van het kapitaalverkeer binnen de Benelux op korte termijn niet realiseerbaar moet worden geacht. De per 1 Juli 1950 aangekondigde Unie zal dan ook op het punt van het kapitaalverkeer wel beperkingen moeten vertonen.

Dr E. van de Wiel, *Overheidspolitiek ten aanzien van de zuivel in de nabije toekomst.*

Het is zeer goed mogelijk, dat de export van zuivelproducten in de toekomst niet lonend zal zijn. De Overheid zal dan op enigerlei wijze hulp moeten bieden. Dit kan door uitkeringen bij de productie of bij de export. Op grond van algemeen-economische overwegingen moet aan het laatste de voorkeur worden gegeven. De vraag is, of de steun de vorm aan moet nemen van restitutie van uit andere hoofde noodzakelijke verhogingen van de kostprijs of van een toeslag om het verschil tussen de prijs op de buitenlandse markt en de productiekosten in het binnenland te overbruggen. Het toeslagstelsel blijkt betere waarborgen te bieden voor de instandhouding van het goed geleide bedrijf, terwijl het de mogelijkheid opent de steun te differentiëren voor de verschillende producten.

Mr Dr J. H. F. Bloemers, *Het herstel der aan het Rijksmarkgebied overgegangene Nederlandse vermogenswaarden.*

De reële betekenis van de wet van 18 Juli 1947, welke beoogt de verwerving van Nederlands vermogensbezit door ingezetenen van gebieden, waar tijdens de oorlog het Duitse deviezenrecht werd toegepast, ongedaan te maken, is zeer betrekkelijk vanwege verschillende onnauwkeurigheden en lacunes (o.a. Oostenrijk valt er geheel buiten). Ook de overeenkomst, welke Nederland op 8 Juni 1948 met Luxemburg sloot m.b.t. de toepassing dezer wet t.a.v. Luxemburg, is zeer bedenkelijk uit een oogpunt der deviezenpolitiek en in strijd met de geest van bovengenoemde wet. Door deze overeenkomst is de basis ontgenomen aan de mogelijkheid, dat Nederland krachtens de wet van 18 Juli 1947 nog enige noemenswaardige compensatie voor zijn waardeloze Rijksmarkenbezit zal ontvangen.

Dr E. J. Tobi, *Middenstand en bedrijfsorganisatie.*

Opheffing van de Woltersomse organisatie in de middenstand zou, daar vele verkregen voordelen weer zouden verloren gaan, funest zijn. In het middenstandsorganisatieleven bestaan twee stromingen: één gericht op de waarneming van de stands- en één op die van de vakbelangen, welke bij de komende p.b.o. niet mogen worden verdoezeld. Men geve derhalve de middenstand in de top een tweeledige organisatie: één gebouwd op de middenstandsbonden en één gebouwd op de langzaam aan ontstaande middenstandsbedrijfschappen. Aan het bezwaar van de sterke hiërarchische binding aan hogere groepen en de financiële afhankelijkheid van de lagere groepen wordt in het nieuwe ontwerp niet tegemoetgekomen. Voorts wordt te veel van boven af geregeld. Wil men de nieuwe organisatie tot een levend organisme maken, dan dient men zich vóór alles van de belangstelling der betrokkenen te verzekeren.

SOMMAIRE.

J. C. Brezet, *La libre circulation des capitaux dans les pays de Benelux.*

Les risques inhérents à la libre circulation de capitaux dans les pays de Benelux sont de moindre importance pour la situation monétaire intérieure. Toutefois, les conséquences éventuelles pour la situation monétaire néerlandaise sont telles que la libre circulation de capitaux n'est pas réalisable dans un avenir rapproché. Aussi l'Union annoncée pour le 1er juillet 1950 comportera des restrictions quant à la circulation des capitaux.

Dr E. van de Wiel, *La politique Gouvernementale en ce qui concerne l'industrie laitière dans un avenir rapproché.*

Il est fort probable que dans l'avenir l'autorité sera obligée d'appuyer financièrement l'industrie laitière. La préférence doit aller à l'octroi d'une prime à l'exportation afin de combler la différence entre le prix à l'étranger et le coût de production à l'intérieur.

Mr Dr J. H. F. Bloemers, *La valorisation des avoirs néerlandais tombés sous le coup des lois allemandes pendant la guerre.*

La convention conclue le 8 juin 1948 entre les Pays-Bas et le Luxembourg et relative à l'application de la loi du 18 juillet 1947 sur la récupération des capitaux est, du point de vue de devises, sujette à caution et en contradiction avec l'esprit de cette loi.

Dr E. J. Tobi, *Les classes moyennes et l'organisation professionnelle.*

Dans le secteur des classes moyennes, deux courants se manifestent; le premier s'occupe des intérêts sociaux propres à cette classe, l'autre des intérêts professionnels. Il est souhaitable qu'au sommet l'organisation soit dédoublée et basée, d'une part, sur les ligues des classes moyennes, d'autre part, sur l'organisation de leurs professions respectives.

SUMMARIES.

J. C. Brezet, *Free capital movement within the Benelux.*

The dangers of free capital movement within the Benelux area are of minor importance. The present Netherlands foreign exchange position, however, does not permit free movement in the very near future. The Union which is to become effective on July 1st 1950 will have to be restricted accordingly.

Dr E. van de Wiel, *Government policy with respect to the dairy industry in the near future.*

It is quite possible that in the future the dairy industry will have to be subsidized by the Government. The best means of granting financial assistance would be to subsidize exports to an amount equal to the difference between the prices prevailing on foreign markets and the domestic cost of production.

Dr J. H. F. Bloemers, *Recovery of the Netherlands capital which was transferred to the Reichsmark area.*

The agreement concluded between the Netherlands and Luxemburg on June 8th 1948 governing the application of the law of July 18th 1947 in respect of Luxemburg will seriously affect the foreign exchange policy and is contrary to the sense of this law.

Dr E. J. Tobi, *Middle-class trade and business organization.*

Discontinuance of the Woltersom organization of the middle-class trade would be disastrous. There are two trends in the middle-class organization: one aiming at the furtherance of the class interests and the other at the promotion of the trade interests. A twofold top organization in this sense is desirable.

HET VRIJE KAPITAALVERKEER BINNEN DE BENELUX.

Wanneer tussen twee landen een volledige economische unie bestaat, impliceert zulks, dat er geen beperkingen gelden met betrekking tot het kapitaalverkeer tussen die beide landen.

Omtrent het vrijlaten van het kapitaalverkeer binnen de Benelux, zijn ter gelegenheid van de regeringsbesprekingen van de vorige maand geen resultaten gepubliceerd, dit in tegenstelling met het handelsverkeer, waarover tot overeenstemming werd gekomen in de zin van een étappegewijze vrijgeving.

Inmiddels is het wel mogelijk door het combinëren van uitlatingen en publicaties, voornamelijk van de zijde van de Nederlandse Regering en De Nederlandsche Bank, zich een idee te vormen over de gedachten, welke op dit punt worden gekoesterd.

Men treft vrij vaak de mening aan, dat de Nederlandse Regering in het bijzonder met het oog op de goedkoopgeldpolitiek, niet wenst over te gaan tot het vrijgeven van het kapitaalverkeer binnen de Benelux. Onvermijdelijk zou vrij kapitaalverkeer nl. tot een verhoging van de rentestand in ons land moeten leiden¹⁾.

Zonder aan het gewicht van deze visie iets te willen afdoen, zij er hier echter op gewezen, dat daarnaast nog andere overwegingen, welke wij hieronder zullen bespreken, van belang zijn.

Deviezenaspect.

Hoofdzak is, dat vrijheid van kapitaalverkeer binnen de Benelux de uit hoofde van het vrije goederenverkeer te verwachten deviezenmoeilijkheden zodanig zou verergeren, dat de kans groot zou worden op een uit deviezenoogpunt onhoudbare situatie.

Uitdrukkelijk spreken wij van de kans op een onhoudbare situatie. Het is mogelijk dat de werkelijke toestand later zou blijken mee te vallen. Uiteraard zou het echter voor de Benelux-samenwerking uiterst onprettig zijn, indien men later wederom tot aanvankelijk reeds opgeheven restricties zou moeten terugkeren.

Ten aanzien van de bij vrijheid van het kapitaalverkeer te verwachten bewegingen van het particulier kapitaal (beleggingsgelden en banksaldi), wijzen tal van motieven op de waarschijnlijkheid van een stroom van Nederlands kapitaal naar België: de hogere rentestand en het hogere aandelenrendement in België; het ontbreken van de traditie van en de organisatie voor buitenlandse beleggingen in België en de aanwezigheid daarvan in Nederland; psychologische overwegingen t.a.v. de positie van de gulden in België, gestimuleerd door het nog steeds bestaande (hoewel gedaalde) disagio van de zwarte guldenkoers vergeleken bij de officiële pariteit.

In zijn voordracht voor het onlangs gehouden Benelux-congres te Luxemburg wees de heer Puissant Bayens bovendien nog op de afwezigheid van een soepele houding van de Nederlandse monetaire autoriteiten tegenover Belgische en Luxemburgse effectenbezitters.

Zelfs indien aan alle voorwaarden voor een kapitaalstroom van België naar Nederland zou zijn voldaan, moet nog rekening worden gehouden met de huidige beperkte opnemingscapaciteit van de Belgische kapitaalmarkt wegens het daar heersende gebrek, zowel aan risicodragend als niet-risicodragend kapitaal.

Een zeer belangrijke factor bij de particuliere kapitaalbewegingen is tenslotte nog de vraag, of men de pariteit

tussen franc en gulden binnen de Benelux eens en voor al zal fixeren of dat pariteitswijzigingen mogelijk zullen blijven. In het laatste geval (o.a. bepleit door Prof. Baudhuin op bovengenoemd congres) ontstaat de mogelijkheid van het optreden van kapitaalvlucht uit het land van de bedreigd geachte valuta naar het partnerland.

Voorts is het voor het kapitaalverkeer van belang rekening te houden met de houding van de Belgische Regering en De Nationale Bank.

Zoals bekend, zijn deze, voornamelijk in verband met het streven naar monetair evenwicht, momenteel niet bereid nog verder op grote schaal gelden aan Nederland te verschaffen. Dergelijke credieten immers zouden inflatoir werken; hetgeen in de huidige situatie onwenselijk wordt geacht. Ten hoogste bestaat bereidheid tot het verlenen van beperkte credieten voor bepaalde aangevozen doeleinden, bijv. ter stimulering van de aankoop door Nederland van Belgische textielproducten. Inderdaad zijn dergelijke credieten reeds door België en Luxemburg aan Nederland toegezegd voor de financiering van het voor de voorfase te sluiten handelsaccord.

Waarom is deze situatie uit deviezenoogpunt zo dreigend?

Om dit in te zien moeten wij onze aandacht vestigen op de vermoedelijke ontwikkeling van het goederen- en dienstenverkeer tussen de beide landen en op de positie der beschikbare Nederlandse deviezenvoorraden.

De indruk bestaat in beide partnerlanden, dat een effectieve vrijheid van het goederenverkeer — waarbij dus voor alle wederzijdse goederentransacties a.h.w. automatisch deviezen worden toegewezen — zou leiden tot een vergroting van het importsaldo uit België naar Nederland. Het ruimer goederenaanbod in België maakt dit mogelijk. Niet alleen Belgische producenten van „zachte” artikelen, doch zelfs die van momenteel nog vrij „harde” artikelen als ijzer- en staalproducten, verwachten vergroting van hun afzet naar Nederland bij een vrije handelsbeweging. Het Belgische prijspeil zal hierbij geen belangrijke rem vormen. Naar de mening van sommigen — welke door een statistisch onderzoek nog zou moeten worden gctoetst — is het Belgische prijspeil voor vergelijkbare goederen zelfs enigszins lager dan het Nederlandse.

Ook de Nederlandse Regering meent, dat het importsaldo uit België zal stijgen. Sprekend over de fase van de Voor-Unie (1 Juli 1949—1 Juli 1950), waarin het Nederlands-Belgische handelsverkeer zal worden vrijgemaakt, schrijft zij in de vierde Deviezennota, dat dit onvermijdelijk het deficit zal vergroten.

Dat deze ontwikkeling voor de hand ligt, volgt trouwens ook uit het feit, dat de Nederlandse import in België reeds thans vrijwel geheel vrij is, doch dat de Belgische import in Nederland nog aan banden ligt. Vrijheid zal dus vooral de laatste beïnvloeden.

Tenslotte is het van belang, dat men er in regeringskringen rekening mede houdt, dat het Nederlandse betalingsbalanstekort tegenover België zich ook in de toekomst zal handhaven. De analyse van het Nederlands-Belgische betalingsverkeer sedert de bevrijding immers leert, dat het bilaterale tekort ten laste van Nederland wordt veroorzaakt door een reeks van factoren, die, naar men mag aannemen, nog geruime tijd werkzaam zullen blijven²⁾.

Thans komen wij tot de bespreking van de vraag, of het bovengenoemde vergrote betalingsbalanstekort van Nederland met België zou kunnen worden gefinancierd uit de ter beschikking staande deviezen.

¹⁾ Zie hiervoor Dr Th. M. Mulders: „De invloed van de Benelux op de rentestand en op de koersen van aandelen” in „E.-S.B.” van 9 Maart 1949.

²⁾ Aldus Prof. Dr F. A. G. Keesing, Raadadviseur van het Departement van Financiën in een voordracht te Amsterdam in Maart 1949.

Wat de totale hoeveelheid momenteel nog beschikbare Nederlandse goud en deviezen betreft, deze is zo gering, dat Nederland zich hiermede volgens het inzicht van de monetaire autoriteiten geen enkel experiment meer kan veroorloven. Zoals het Jaarverslag van De Nederlandsche Bank over 1948 opmerkt, zijn laatstgenoemde voorraden thans nog nauwelijks voldoende ter financiering van 6 weken import, tegenover vóór de oorlog van meer dan 1 jaar invoer.

Voor de naaste toekomst zou Nederland de bedoelde betalingen aan België kunnen verrichten door overdracht van méér Marshall-dollars. Het behoeft echter nauwelijks toelichting, dat de bedoeling der Marshall-hulp niet is, dat daarmede kapitaalbewegingen van Nederland naar België worden gefinancierd. Integendeel, deze hulp dient om de goederenvoorziening van Nederland op peil te brengen, welke, zoals bekend, ernstig was getroffen door oorlogsschade, de verstoring van de handel met Duitsland en Indonesië en door de ongunstiger ruilvoet voor Nederlandse exportproducten.

Uit dezen hoofde mag tevens worden aangenomen, dat het instellen van de Benelux de Marshall-hulp voor Nederland niet zal doen dalen; m.a.w., dat door de Verenigde Staten geen boete zal worden gesteld op de vorming van de Benelux in de vorm van een korting op de dollars die de partners ontvangen.

Het moeilijkst is de oplossing van het betalingsprobleem op de lange termijn: Het boven gesignaleerde blijvende tekort t.o.v. België zou dan moeten worden betaald uit Nederlandse deviezenoverschotten ten opzichte van derde landen. De meningen over de vraag, of dit mogelijk is, lopen uiteen.

De Nederlandsche Bank waarschuwt in haar jaarverslag tegen optimisme op dit punt. Zij wijst erop, dat de B.L.E.U. zelf reeds een overschot heeft naar die landen, waar Nederland nog het gemakkelijkst een exportsurplus zou kunnen kweken. Minder pessimistische geluiden hieromtrent komen van regeringszijde tot ons. Uit de Deviezennota valt op te maken, dat het in het voornemen ligt een zgn. deviezenfonds te vormen voor de Benelux-landen, waardoor het mogelijk zal worden om bilaterale tekorten, die ook na de afsluiting van de Unie ten laste van Nederland moeten worden verwacht, af te dekken ten laste van Nederlandse aanspraken op de Benelux-deviezen-gemeenschap. In bovengenoemde voordracht wordt er op gewezen, dat de Belgen er mede accoord zijn gegaan, dat tijdens de Unie de tekorten in het onderling betalingsverkeer niet, zoals thans het geval is, zullen worden afgedekt in goud of dollars, maar in die deviezen, die, ongeacht hun kwaliteit, op grond van de gemeenschappelijk te voeren handelspolitiek door Nederland ter beschikking van de Benelux-deviezen-gemeenschap zullen worden gesteld.

Blijkbaar wordt derhalve van departementale zijde de mogelijkheid aanwezig geacht, dat bij de in de toekomst te vernieuwen of te sluiten handelsverdragen met derde landen, Nederland en België bereid en in staat zullen zijn te zorgen, dat de deviezenpot sluitend is in de afzonderlijke deviezensoorten, en dat niet bijvoorbeeld beide landen een overschot in ponden en beide een tekort in Franse francs hebben.

In de derde plaats menen of hopen sommigen, dat na het beëindigen van de Marshall-hulp het probleem van de convertibiliteit van de valuta's zal zijn opgelost, m.a.w. dat ook de zachte valuta's dan „hard” zullen zijn geworden. In dit geval zou Nederland dus *automatisch* een bilateraal saldo t.o.v. België in andere valuta kunnen afdekken en zou daarvoor geen deviezenfonds nodig zijn. In België heeft Prof. Baudhuin zich in deze zin uitgelaten. Door een devaluatie van het pond bijv. zou, naar hij verwacht, zelfs op korte termijn de convertibiliteit van het pond in de dollar kunnen worden hersteld.

Het is moeilijk in dit gamma van verwachtingen positie te kiezen. Naar het ons voorkomt is er vooralsnog weinig aanleiding voor het koesteren van groot optimisme t.a.v. een spoedig herstel van de convertibiliteit van de Europese valuta's in dollars, noch t.a.v. de mogelijkheid van een sluitende Benelux-deviezenpot zonder vergaande coördinerende maatregelen en/of importrestricties t.o.v. derde landen.

In verband met de verwachtingen omtrent handelsverkeer en deviezenvoorraden zou een ontwikkeling welkom zijn, waarbij een stroom van Belgisch kapitaal naar Nederland optrad. Uit het bovenstaande volgt, dat bij een vrij kapitaalverkeer eerder een stroom in omgekeerde richting waarschijnlijk is te achten.

Een remedie zou nog kunnen, zijn het toepassen van aanpassingsprocessen in een of beide landen, welke dienen om het Nederlandse tekort met België te elimineren. Indien men bedenkt, dat een dergelijk tekort ook vóór de oorlog reeds gebruikelijk was, is het wel duidelijk, dat de moeilijkheden op dit terrein wel uiterst groot zijn.

Ook is het mogelijk, dat aanpassingsprocessen een der landen zullen dwingen tot maatregelen, welke het uit andere hoofde onwenselijk acht, bijv. een deflatiepolitiek, die gepaard gaat met werkloosheid.

Gezien deze bezwaren zal dit alternatief wel moeten worden beschouwd als een laatste middel.

Binnenlands monetair aspect.

Als tweede argument tegen een vrij kapitaalverkeer binnen de Benelux wordt wel beschouwd de mogelijkheid, dat de financiële middelen, waaruit in Nederland voor investeringen kan worden geput, hierdoor zouden verminderen.

Men moet hierbij echter wel in aanmerking nemen, dat uit hoofde van de in de vorige paragraaf besproken factoren, daartegenover in Nederland minder deviezen beschikbaar zouden komen, hetgeen, naar men mag aannemen, ook een vermindering betekent van de hoeveelheid beschikbare investeringsgoederen.

Speciaal wordt bij het hier genoemde verlies aan financiële middelen door sommigen gedacht aan de local-currency rekening, welke men dan ziet als de financiële neerslag hier te lande van aan ons geschonken Amerikaanse besparingen. Zouden minder Amerikaanse giften naar Nederland vloeien, dan zouden evenredig daarmede de stortingen op local-currency rekening, welke zijn bestemd ter financiering van productieve uitgaven, aldus deze opvatting, achteruitgaan.

Tegen deze opvatting kunnen echter bezwaren worden ingebracht. In de eerste plaats zouden er toch andere gelden naar de Centrale Bank stromen, afkomstig van de kopers der Belgische activa. In de tweede plaats bedenke men, dat gebruik van de local-currency anders dan voor schuldaflossing bij het bankwezen of voor dekking van reeds bestaande begrotingstekorten, inflatoire koopkrachtvergroting betekent.

De betreffende goederen *zijn* immers reeds in Nederland binnengekomen. Aanwending voor productieve doeleinden heeft reeds plaats gehad.

Juist is natuurlijk de redenering, dat, wanneer men eenmaal tot toepassing van geldcreatie ten bate van het bedrijfsleven wil overgaan, het technisch wellicht iets wordt vereenvoudigd, indien men de daarvoor bestemde gelden reeds van te voren ten aanschouwe van het publiek had staan op een aparte rekening. Bracht men voor hetzelfde doel nieuw schatkistpapier onder, bij De Nederlandsche Bank, wat monetair op hetzelfde neerkomt, dan zou de algemene aandacht nog eens op het inflatoire karakter van deze financieringsmethode worden gevestigd.

Aan dit tweede argument contra de wenselijkheid van vrij kapitaalverkeer binnen de Benelux moet derhalve geen al te grote betekenis worden toegekend.

Conclusie.

De vraag, of het kapitaalverkeer binnen de Benelux kan worden vrijgelaten, is in het bovenstaande beoordeeld naar de economische consequenties.

De gevaren van vrijlating voor de binnenlandse mone-faire situatie zijn o.i. van ondergeschikte betekenis.

De mogelijke gevolgen, welke een vrij kapitaalverkeer voor de Nederlandse deviezenpositie kan hebben, zijn echter van die aard, dat vrijlating van het kapitaalverkeer binnen de Benelux, mede gegeven de opvattingen van de Overheid op de boven besproken punten, op korte termijn niet realiseerbaar moet worden geacht.

De per 1 Juli 1950 aangekondigde Unie zal dan ook op het punt van het kapitaalverkeer wel beperkingen moeten vertonen:

J. C. BREZET.

OVERHEIDSPOLITIEK TEN AANZIEN VAN DE ZUIVEL IN DE NABIJE TOEKOMST.

De kansen voor een lonende afzet van het in de nabije toekomst te verwachten melkuitvoersaldo moeten ongunstig worden beoordeeld; deze conclusie, welke wij in een vorig artikel bereikten¹⁾, was gebaseerd op de te verwachten divergentie in de ontwikkeling van het aanbod enerzijds en van de vraag anderzijds. Zulk een situatie brengt de noodzaak mede met des te meer ijver al die maatregelen te treffen, welke er toe kunnen leiden de nadelen te beperken. Uiteraard zal steeds zoveel mogelijk moeten worden getracht de productiekosten te verlagen. De efficiency van onze landbouwproductie dient te worden opgevoerd — de laatste jaren is hierop al herhaaldelijk gewezen —, hetgeen temeer klemt nu de lonen der landarbeiders op ongeveer gelijke hoogte zijn gebracht als de lonen in de industrie. Echter zullen hiervan eerst op langere termijn resultaten kunnen worden verwacht, terwijl een verlaging tot het niveau van verschillende overzeese landen waarschijnlijk niet mogelijk zal blijken. Anderzijds dient te worden bezien, in hoeverre het Nederlandse melkuitvoersaldo in andere vorm dan de traditionele zuivelproducten zou kunnen worden afgezet. Een mogelijkheid is de export van consumptiemelk, waarbij ons land zou kunnen profiteren van zijn gunstige geografische ligging temidden van meer of minder sterk geïndustrialiseerde landen, terwijl concurrentie der goedkope producerende overzeese gebieden niet te duchten is. Belangrijke resultaten zijn van de uitvoer van consumptiemelk op korte termijn o.i. echter niet te verwachten.

De kosten van het goed geleide, sociaal en economisch verantwoorde veehouderijbedrijf.

Indien de bij export te behalen opbrengst niet lonend zal blijken te zijn, hetgeen dus inhoudt, dat de gemaakte kosten niet zullen worden goedge maakt, zal door de Overheid binnen het kader van het door haar aangekondigde streven, het goed geleide, sociaal en economisch verantwoorde bedrijf een redelijk bestaan te verzekeren, op enigerlei wijze hulp moeten worden geboden. Alvorens nader aan te geven, welke vorm deze hulp zal kunnen aannemen, is het voor het verkrijgen van een juist inzicht nodig de behoefte aan hulp en daarmee het boven gehanteerde kostenbegrip nader te analyseren. Volgens de bekend geworden richtlijnen der „nieuwe landbouwpolitiek” zal aan de Nederlandse akkerbouw straks, wanneer de wereldmarktprijzen der granen beneden de binnenlandse kost-

prijzen dalen, o.a. bescherming worden verleend door het heffen van rechten aan de grens op granen en andere veevoerders. Deze beschermingspolitiek behoeven wij hier niet op haar merites te beoordelen — het is duidelijk, dat de veehouderij, welks kosten door de verhoging der prijzen van zijn grondstoffen een stijging zullen ondergaan, een neiging vertoont de voorkeur te geven aan andere vormen van bescherming — doch kunnen wij als gegeven aanvaarden. De veehouder zal dan voor het buitenlandse krachtvoeder een hogere prijs dan de wereldmarktprijs moeten betalen. Nu komt het ons volkomen redelijk voor, dat deze heffing op de ingevoerde grondstoffen bij export van het veehouderijproduct, waarin deze grondstof is geïncorporeerd, wordt terugbetaald. Zulk een terugbetaling houdt dan ook geenszins in, dat de desbetreffende export met verlies gepaard gaat of zou worden gesteund. Indien wij nu in het bovenstaande betoogden, dat bij export de gemaakte kosten niet zullen worden goedge maakt, is t.a.v. de ingevoerde krachtvoerders volledig rekening gehouden met deze terugbetaling van heffing, dus met de werkelijk aan het buitenland voor deze voedermiddelen betaalde prijzen. Onze verwachting is dus, dat de opbrengsten ook de aldus „gezuiverde” kosten niet zullen dekken.

Betekent dit, dat de export dan wel met verlies gepaard zal gaan? Dat behoeft nog niet: in de eerste plaats moet er rekening mede worden gehouden, dat uitvoer van zuivelproducten voor onze betalingsbalans mogelijk zo belangrijk wordt geacht, dat het nationaal gezien verantwoord kan zijn op die uitvoertransactie nominaal een verlies te lijden. Tegenover dat verlies staat dan immers een positieve post, welke men zich kan denken de vorm aan te nemen van een hogere waardering van de verkregen valuta, dan uit de officiële wisselkoers blijkt²⁾. In het algemeen zal echter eerst van een werkelijk nationaal-economisch verlies kunnen worden gesproken, wanneer de in de zuivelbereiding samenwerkende productiefactoren elders een hogere opbrengst zouden hebben kunnen realiseren, hetgeen vooralsnog twijfelachtig lijkt. Aldus het kostenbegrip van de subjectieve waardetheorie hanterende — entgangene Nutzen — blijkt, dat er in de veehouderij een belangrijke afwijking tussen nationaal-economische en privaateconomische (werkelijk betaalde) kosten kan bestaan.

Uitkering bij productie of bij export; de binnenlandse prijzen van zuivelproducten.

Intussen zal de Overheid, op grond van haar boven signaleerde wens om het goed geleide en economisch verantwoorde boerenbedrijf een zodanige opbrengst van de melk te doen toekomen, dat een rendabele productie mogelijk is, maatregelen moeten treffen, opdat de veehouder voor zijn privaateconomische kosten dekking kan vinden. Het nadelige verschil tussen deze kosten en de opbrengsten zal door de Overheid op enigerlei wijze moeten worden bijbetaald. In principe kan deze bijbetaling tweërlei vorm aannemen: of een uitkering bij de productie, of een uitkering bij de export. Afgezien van het verschil in techniek van uitvoering, zal bij eerstgenoemde methode het binnenlandse prijspeil der zuivelproducten ongeveer op wereldmarktniveau liggen, terwijl toepassing der tweede methode de binnenlandse prijzen op een niveau, gelijk aan de som van wereldmarktprijs en uitkering, zal brengen³⁾. Bij het doen van een keuze uit deze twee mogelijkheden zal de Overheid zich, naast praktische overwegingen van tech-

¹⁾ Daartegenover staat uiteraard, dat op dezelfde wijze de kosten van de ingevoerde veevoerders nationaal gezien hoger kunnen liggen dan door het op basis der bestaande noteringen omgerekende bedrag wordt aangegeven. Het lijkt er op, dat in de nabije toekomst deze overweging een belangrijke rol zal gaan spelen: de krachtvoerders komen veelal uit het dollargebied, terwijl de export van veehouderijproducten voor een groot deel zijn weg naar Europese landen zal moeten vinden.

²⁾ Immers zal, indien bij export een totale opbrengst kan worden gerealiseerd van wereldmarktprijs plus uitkering, in het binnenland geen product worden verkocht, indien niet minstens diezelfde opbrengst kan worden behaald.

³⁾ Zie: „Toekomstmogelijkheden van de Nederlandse zuivel-export” in „E.-S.B.” van 18 Mei 1949.

nische aard — de mate, waarin administratieve bemoeiing met de bedrijven nodig zal zijn, is zeker waard in rekening te worden gebracht — moeten laten leiden door het principe, dat de beïnvloeding der prijzen en prijsverhoudingen — over deze laatste verder meer — zodanig moet zijn, dat de totale welvaart daardoor het meest wordt bevorderd, resp. het minst benadeeld. De Overheid zal haar maatregelen zodanig moeten treffen, dat de richting, waarin de melk wordt verwerkt — dus: de verhouding tussen de productie van boter en die van kaas, enz. — en wordt afgezet — nl. op de binnenlandse markt of op de buitenlandse — nationaal-economisch het meest verantwoord is. Uit het bovenstaande bleek, dat zulk een belangrijk ding als het binnenlandse prijsniveau der zuivelproducten direct door de bedoelde keuze zal worden beïnvloed. De noodzaak van hulpverlening maakt het voeren van een bepaalde prijspolitiek voor de Overheid dus onvermijdelijk.

Er zij op gewezen, dat de nationaal-economisch meest verantwoorde afzet van de melk niet identiek behoort te zijn met een afzet, welke een maximale opbrengst garandeert. Gegeven de elasticiteit van de vraag naar onze zuivelproducten, zowel in het binnenland als in het buitenland, zal de maximumopbrengst van de totale hoeveelheid in het land gewonnen melk liggen bij een zeer bepaalde verhouding tussen de hoeveelheden, welke in het binnenland worden afgezet en die, welke worden geëxporteerd. Door het beïnvloeden van het binnenlandse prijsniveau der zuivelproducten wordt deze verhouding direct vastgelegd. Dit betekent dus, dat het, indien men de maximumopbrengst zou willen nastreven, nodig is het binnenlandse prijspeil zodanig te kiezen, dat bedoelde optimumverhouding tussen binnen- en buitenlandse afzet zoveel mogelijk wordt benaderd. Nu lijkt het waarschijnlijk, dat de vraag naar zuivelproducten in ons land vrij inelastisch is. Daarnaast kan worden aangenomen, dat de op de internationale markt te behalen prijzen niet zulk een belangrijke invloed zullen ondergaan van een groter of kleiner worden van het Nederlandse aanbod, daar het aandeel van de export van ons land in de totale wereldzuivelhandel slechts vrij gering is. Daaruit volgt de conclusie, dat de bedoelde optimumverhouding waarschijnlijk zal liggen bij een relatief hoog binnenlands prijspeil en dat dus een — uiteraard binnen bepaalde grenzen — hogere prijs in het binnenland een maximalisering van de totale opbrengst zal betekenen.

Wij merkten op, dat maximale en nationaal-economisch meest verantwoorde opbrengst niet identiek behoeven te zijn. Naast het belang, dat ook de Overheid heeft bij het behalen van een zo hoog mogelijke opbrengst voor de geproduceerde melk, dient zij bij het bepalen van haar keuze nl. nog met enige andere aspecten rekening te houden. In het bijzonder met de invloed, welke de hoogte der binnenlandse prijzen heeft op de handelsbalans, op de staatsbegroting en op de kosten van levensonderhoud. Het streven naar een zo groot mogelijke exportopbrengst van zuivelproducten zal door een relatief hoog binnenlands prijsniveau worden bevorderd. Hier dient er rekening mede te worden gehouden, dat een additionele uitvoer van boter gepaard zal gaan met een additionele invoer van margarinegrondstoffen. Zolang de voor de boter op de buitenlandse markt te behalen opbrengst echter hoger is dan de kosten der substituerende margarinegrondstoffen, zal zulk een ruil een voordeel betekenen⁴⁾. Het komt ons dan ook gewenst voor, deze ruil zo frequent mogelijk tot stand te brengen, hetgeen kan worden bereikt door de binnenlandse boterprijs relatief hoog vast te stellen (resp. zodanige maatregelen bij export te treffen, dat deze prijs op een relatief hoog niveau tot stand komt).

Eveneens zullen hoge binnenlandse prijzen een gunstige invloed hebben op de staatsbegroting, daar het totaal

benodigde steunbedrag door die hogere prijzen — welke, zoals wij zagen, waarschijnlijk tot een maximalisering van de opbrengst zullen leiden — lager wordt. De financiering van de uitkeringen wordt daardoor dus vergemakkelijkt: weliswaar moet, afgezien van de export, de Nederlandse bevolking de totaal benodigde bedragen opbrengen, doch het maakt voor het staatsbudget een groot verschil uit, of de bedragen binnenkomen in de vorm van hogere door de consumenten te betalen prijzen, dan wel uit de staatskas moeten worden gefinancierd.

De kosten van levensonderhoud daarentegen zullen door hoge binnenlandse prijzen voor zuivelproducten ongunstig worden beïnvloed, hetgeen zijn repercussies weer zal hebben op het arbeidsloon en daarmee op Nederlands totale exportpositie. Bij de beschouwing van dit punt zal er echter rekening mede moeten worden gehouden; dat er, althans t.a.v. boter, goedkopere substitutieproducten beschikbaar zijn, welke voor de minder, koopkrachtige bevolkingsgroepen een o.i. zeer acceptabele uitwijkmogelijkheid bieden.

Tenslotte zal nu een tegen elkaar afwegen van de bovenvermelde aspecten moeten leren, welke keuze t.a.v. het toe te passen uitkeringsstelsel zal moeten worden gedaan. Naar onze mening zal het aanbeveling verdienen het stelsel van uitkeringen bij export toe te passen. Als bijkomend voordeel heeft dit stelsel o.i. nog, dat het administratief gemakkelijker uitvoerbaar is dan een systeem van productietoelagen.

Restitutie of toeslag.

Een stelsel van uitkeringen bij export kan op twee principiële verschillende gedachten zijn gebaseerd. In de eerste plaats kan men deze uitkering het karakter toekennen van een restitutie van uit anderen hoofde noodzakelijk geweest zijnde verhogingen van de grondstofkosten, van welke kostenverhogingen het product bij export dient te worden bevrijd. Indien men zich nu, differentieel redenerend, op het standpunt stelt, dat de voor uitvoer beschikbare melk in haar geheel uit ingevoerd krachtvoeder is geproduceerd — zonder invoer van krachtvoeder zou geen export van melk mogelijk zijn — zou restitutie mogelijk zijn van de kostenverhoging van al het in de uitgevoerde producten geïncorporeerde voeder. Principieel iets anders echter is de uitkering bij export te zien als een toeslag, welke het verschil tussen de op de buitenlandse markt gemaakte prijs en de binnenlandse kosten moet overbruggen. Het zal duidelijk zijn, dat niet alleen de aan beide stelsels ten grondslag liggende gedachte verschillend is, doch dat ook de uitwerking in de praktijk tot verschillende resultaten zal leiden. De restitutie zal alleen afhankelijk zijn van en fluctueren met de heffing op granen en veevoeder, terwijl de toeslag slechts zal variëren met de wereldmarktprijs der zuivelproducten (aannemende, dat de binnenlandse kosten constant blijven). Dit betekent, dat bij het restitutiestelsel zeer wel een toestand denkbaar is, waarbij de som van wereldmarktprijs en restitutie niet voldoende zal zijn om de kosten te dekken; weliswaar zal een daling van de zuivelprijzen in grote trekken wel met een daling van de graanprijzen gepaard gaan, waardoor de heffing aan de grens en dus ook de restitutie hoger zullen worden, doch in principe is een afwijking tussen wereldmarktprijs plus restitutie enerzijds en binnenlandse kosten anderzijds gedurende langere tijd bestaanbaar. Dit doet ons naar de mening overhellen, dat toepassing van het toeslagstelsel het meest gewenst is: dit past ook direct in het kader van de toezegging van de Regering om aan het op de bekende wijze omschreven bedrijf een redelijke kostenvergoeding te doen toekomen. Indien door het betalen van een restitutie de kosten van het bedrijf niet zouden kunnen worden gedekt, zouden er additionele maatregelen moeten worden getroffen, welke of de vorm van een productietoeslag zouden moeten aannemen — hetgeen zeer gecompliceerd gaat worden — of van een hogere

⁴⁾ Wij zien hier af van de overweging, dat bij boteruitvoer wellicht deviezen zullen worden verkregen, waaraan een andere prioriteit wordt toegekend dan aan de valuta, welke voor de aankoop van margarinegrondstoffen nodig is:

uitkering bij export, waarmede echter in feite het toeslagstelsel zou zijn toegepast.

Er is nog een ander punt, dat ons het restitutiestelsel doet afwijzen, in verband staande met de onmogelijkheid om in het kader van dit stelsel een differentiatie per product aan te brengen; de restitutie zal, onverschillig of boter of kaas enz. wordt uitgevoerd, per kg in het product aanwezige melk steeds gelijk moeten zijn. Zulk een differentiatie kan onder bepaalde omstandigheden echter gewenst zijn, teneinde de opbrengst van de voor export beschikbare hoeveelheid melk zo hoog mogelijk op te voeren. Het volgende moge dit duidelijk maken.

De mening doet opgeld, dat de toekomstkansen van de Nederlandse zuivelexport eerder bij kaas dan bij boter zullen liggen. Deze opvatting is momenteel zeer verbreid in den lande. Dit is verklaarbaar: ten eerste waren de uitkomsten van de kaasuitvoer tot dusver zeer bevredigend. In 1948 werd ca 23.000 ton kaas geëxporteerd (naar België ca 12.000 ton, Engeland ca 6.400 ton, Indonesië ca 900 ton en Frankrijk ca 700 ton), waarvoor in het algemeen behoorlijke prijzen konden worden gerealiseerd, terwijl daartegenover de resultaten van de boteruitvoer minder bevredigend waren: Ten tweede is de redenering juist, dat Nederlandse kaas een prima kwaliteitsproduct kan zijn, dat een bijzondere positie op de wereldmarkt inneemt, niet in die superieure kwaliteit kan worden nagemaakt en daarom van concurrentie van andere kaassoorten minder te lijden heeft dan de Nederlandse boter, welke zich in zijn kwaliteit niet zo zeer van andere botersoorten onderscheidt en daardoor meer het karakter van een stapelproduct heeft. Echter dient anderzijds te worden bedacht, dat die bijzondere positie, neerkomende op een geringe mate van onderlinge vervangbaarheid der verschillende kaassoorten — een hogere prijs van bijv. Cheddarkas zal niet tot gevolg hebben, dat een belangrijk aantal buitenlandse consumenten op Nederlandse kaas zal overgaan — ook betekent, dat een enigszins belangrijke uitbreiding van het aanbod een vrij sterke prijsval tengevolge zal hebben, waaraan vrijwel geen grens zal zijn gesteld. Dit in tegenstelling met Nederlandse boter, waarvan in verband met zijn vervangbaarheid met andere botersoorten, het aanbod, wanneer eenmaal een bepaald laagtepunt bereikt is, vrijwel onbeperkt kan worden uitgebreid zonder dat de prijs verder veel zal dalen⁵⁾. Dit verschillend karakter van de vraag naar boter en kaas dient men zich te realiseren, wanneer men de toekomstmogelijkheden dezer producten beziet. Ook indien men wil streven naar de maximumopbrengst van de export, zal met de verschillende wijze, waarop de prijs van de onderscheiden producten op een toenemend aanbod reageert — dus het verschillend verloop der vraagcurven — moeten worden rekening gehouden. Ieder product zal dan een zeer bepaald aandeel in de totale exportabele hoeveelheid melk moeten worden gegeven: de maximale opbrengst zal dus liggen bij een bepaalde verdeling van het exportsurplus aan melk over de verschillende producten. Die verdeling kan zeer wel daar liggen, waar de bij de verschillende aangeboden hoeveelheden te realiseren prijzen niet zodanig zijn, dat, per kg melk teruggerekend, de opbrengsten van de verschillende producten geheel geëgaliseerd zijn. Indien nu echter bij de uitkering aan de grens geen onderscheid tussen de verschillende producten wordt gemaakt en per kg geïncorporeerde melk eenzelfde bedrag wordt uitgekeerd, zullen er bij de productie en export zodanige verschuivingen optreden, dat zulk een equalisatie wél tot stand komt, waardoor dus de totale exportopbrengst geringer zal worden. Bij het restitutiestelsel dus zullen eventuele prijsverschillen op de buitenlandse markt tussen de verschillende producten (teruggerekend per kg melk) onverkort tot de producent doordringen en deze zal zich daardoor

bij het bepalen van de richting, waarin hij de melk zal verwerken, volledig laten leiden. Indien op een bepaald moment bijv. de kaas, per kg melk teruggerekend, meer opbrengt dan bijv. de boter, zal de productie en het aanbod van kaas worden uitgebreid en de productie en het aanbod van boter worden ingekrompen, zo lang, tot een equalisatie der opbrengsten is bereikt. De totale opbrengst zal daardoor echter ongunstig worden beïnvloed: ten eerste zal, in verband met de geringe elasticiteit van de vraag, de opbrengst van de grotere hoeveelheid kaas lager zijn dan van de oorspronkelijke hoeveelheid en ten tweede zal de opbrengst van de geringere hoeveelheid boter, gezien de elastische vraag naar dit product, eveneens lager zijn.

Om een maximalisering van de opbrengst te bereiken, lijkt het dus noodzakelijk om de uitkeringen bij export zodanig te hanteren, dat er een differentiatie naar product kan worden aangebracht, in die zin, dat de prijs van het product, waarnaar de vraag inelastisch is, hoger wordt gehouden dan de prijs van het „elastische” product. Het toeslagstelsel opent daartoe de mogelijkheid, het restitutiestelsel niet.

Intussen zal het duidelijk zijn, dat het geen zin heeft te spreken van betere kansen van het ene of het andere product. Indien geen differentiatie wordt aangebracht, zullen de prijzen tenslotte worden geëgaliseerd, zodat er in het geheel geen verschil meer bestaat; in het andere geval werken de producten zodanig samen tot het bereiken van het eindresultaat — de maximumopbrengst — dat er geen voorkeur voor een bepaald product kan worden geconstrueerd.

Tenslotte moet bij het doen van een keuze tussen de verschillende in aanmerking komende uitkeringsstelsels nog worden rekening gehouden met wat volgens het handvest van de International Trade Organization internationaal toelaatbaar is. Art. 26, lid 2 van het charter opent de mogelijkheid om heffingen op geïmporteerde veevoeder bij uitvoer van uit dit voeder geproduceerde melk (resp. van daaruit bereide producten) te restitueren. Indien dit artikel op grond van de redenering, dat differentieel gezien alle uitgevoerde melk geheel uit ingevoerd veevoeder wordt geproduceerd, zo zou mogen worden uitgelegd, dat restitutie mag worden verleend over al het in de melk geïncorporeerde voeder, dan nog zal de door de producent/exporteur aldus te realiseren opbrengst bij export onvoldoende kunnen blijken om de kosten te dekken. Als dan op geen der aanwezige „escape”-clausules een beroep zou kunnen worden gedaan, zouden de internationale, ook door Nederland aanvaarde spelregels ons dus niet de ruimte laten om in dat geval een „toeslag” te betalen, welke wel die kosten dekt. Er zal dan, zoals reeds eerder aangeduid, een additionele maatregel moeten worden genomen, welke zal moeten bestaan uit het betalen van een productietoeslag, waarvoor de middelen zullen kunnen worden verkregen of uit de staatskas of uit een accijns op het binnenlandse verbruik. In het laatste geval zal er echter geen wezenlijk verschil meer bestaan met het toeslagstelsel.

Eventuele kwantitatieve invoerbepaling een complicatie.

In het bovenstaande is uitgegaan van de veronderstelling, dat een bepaald gewenst binnenlands prijsniveau steeds zal kunnen worden gerealiseerd door bij uitvoer al dan niet bepaalde toeslagen toe te kennen. Een voorwaarde voor de uitvoerbaarheid van dit stelsel is intussen, dat er zich kwantitatief gezien steeds voldoende exportmogelijkheden voordoen. Indien dit niet het geval is — hetgeen, zolang het bilaterale handelsverkeer niet voldoende wordt doorbroken, zeer wel denkbaar is — zal de vraag op een bepaald ogenblik tekort schieten om het aanbod op te nemen, waardoor er niet-plaatsbare overschotten zullen ontstaan, welke de gehele prijsstructuur bedreigen. In dat geval zal er enig orgaan moeten bestaan, dat deze

⁵⁾ Zie Dr H. J. Frietema: „Productie en prijsvorming op de Engelsche markt van Nederlandsche, Deensche en Koloniale boter”, Haarlem 1937.

overschotten kan opnemen⁶⁾. Bij het vaststellen van de prijs, waartegen deze surplussen uit de markt worden genomen, kan men zich door geheel analoge overwegingen laten leiden als bij export werd beschreven en dus ernaar streven de melk in een zodanige richting te doen verwerken, dat totaal het grootste voordeel wordt verkregen.

In dit artikel werd gewezen op enige prijspolitieke aspecten van de situatie, zoals deze zich straks naar alle waarschijnlijkheid t.a.v. de productie en de afzet van zuivelproducten zal ontwikkelen. Deze toekomstige situatie moesten wij als vrij somber kenschetsen. Intussen zijn ook de boeren zich terdege bewust van het belang, dat dit vraagstuk voor hen heeft: de Stichting voor den Landbouw riep in samenwerking met de Algemeene Nederlandsche Zuivelbond een commissie in het leven, welke onder voorzitterschap van de Wageningse hoogleraar, Prof. Ir W. de Jong zal hebben na te gaan, welke de nationaal-economisch meest gewenste bestemming van de melk is. Met veel belangstelling wachten wij het rapport van deze Commissie af. Moge het een aanduiding bevatten, dat de verschillende groeperingen, welke de Nederlandse melkverwerkende industrie kent, er zich van bewust zijn geweest, dat de te verwachten ongunstige situatie een positieve bijdrage in het nationaal belang van hen verlangt. In dat geval zal de waarde van het rapport niet gemakkelijk kunnen worden overschat.

's-Gravenhage.

Dr E. VAN DE WIEL.

⁶⁾ Hetzelfde orgaan zal moeten optreden, indien door een buitenlandse afnemer gecentraliseerde levering wordt verlangd (zoals thans bij Engeland het geval is).

HET HERSTEL DER AAN HET RIJKSMARKGEBIED OVERGEGANE NEDERLANDSE VERMOGENSWAARDEN.

Op 1 April 1941, dies ater, werd het wederzijdse, interne betelingsverkeer tussen het Duitse Rijk en het bezette Nederlandse gebied goeddeels van zijn deviezenrechtelijke kluisters ontdaan, de zgn. opheffing van de Nederlands-Duitse deviezen grens. De door de oorlog opgehoopte Duitse koopkracht kon zich praktisch ongehinderd op Nederland storten en de gevolgen daarvan zijn voor ons land nadeliger geweest dan welke andere Duitse maatregel ook. Niettemin behield Nederland zijn eigen deviezenrecht, zij het dat dit door het Deviezenbesluit 1941 in sterke mate aan het Duitse deviezenrecht werd aangepast, welk laatste hier te lande echter nimmer werd ingevoerd. Een omvangrijke kapitaalbelegging in Nederland van het Duitse deviezengebied, dat uit de Rijksmark in de gulden vluchtte, was het gevolg. Honderden miljoenen gulden zijn hiermede gemoeid. Na de oorlog heeft Nederland de financiële gevolgen van de opheffing van de Nederlands-Duitse deviezen grens zoveel mogelijk ongedaan trachten te maken. Financieel was dit geboden, daar tegenover het omvangrijke Nederlandse Rijksmarkenbezit een zeer grote kapitaalschuld aan het buitenland was ontstaan, waarop toekomstige deviezenbetalingen moesten worden voorkomen. Het ongedaan maken dezer eigendomsverkringingen was ook internationaalrechtelijk gerechtvaardigd, daar het hier niet ging om herstelbetalingen van door de vijand toegebrachte rechtstreekse schade, doch om een ongedaan maken van een door een niet-ingezetene gedurende de bezetting zelf verrichtte handeling, waarbij hij extra voorzichtig moest zijn in het licht der zgn. Joint-Declaration van een aantal geallieerde regeringen van 5 Januari 1943, waarbij uitdrukkelijk werd gewaarschuwd voor handelingen ten aanzien van vermogen in bezet gebied.

Voor zover aldus Nederlands vermogen in Duits bezit

kwam, is de eigendom daarvan, voor zover dit vermogen zich in de Nederlandse rechtssfeer bevond, krachtens het Besluit Vijandelijk Vermogen aan de Nederlandse Staat overgegaan. Voor het overige zal de daardoor voor Nederland ontstane schade, veroorzaakt door ingezetenen van Duitsland, uitsluitend binnen het kader der Duitse reparatiebetalingen dienen te worden vergoed. Daarnaast staat echter de groep diergenen, die tijdens de oorlog in het Duitse deviezengebied woonden, doch wier woongebied na de oorlog bij andere Staten is gevoegd, ten gevolge waarvan zij thans geen vijand in de zin der Nederlandse wetgeving meer zijn. Met het oog hierop werd hier te lande na de oorlog de wet van 18 Juli 1947, houdende voorzieningen in verband met herstel vermogensovergang Rijksmarkgebied, Stbl. No H 251, in het leven geroepen, welke wet regelingen inhoudt ten aanzien van het vermogen, dat sedert de opheffing der Nederlands-Duitse deviezen grens tijdens de bezetting door niet-ingezetenen uit Nederlands bezit is verworven met betaalmiddelen of tegoed, verkregen of ontstaan door overmaking van Duitse Rijksmarken, onderscheidenlijk Tsjechische kronen.

Als algemene regel houdt artikel 2 dezer wet in, dat de verkrijging, anders dan onder algemeen titel, van aan een ingezetene toebehorende vermogensbestanddelen gedurende het tijdperk, dat de opheffing van de Nederlands-Duitse deviezen grens van kracht is geweest, door een niet-ingezetene, die op de dag der verkrijging woonachtig of gevestigd was in het Rijksmarkgebied, niet wordt erkend, voor zover deze vermogensbestanddelen niet voor 1 Januari 1947 tot een ingezetene zijn teruggekeerd, zomede dat deze vermogensbestanddelen van rechtswege in eigendom overgaan op de Staat der Nederlanden. Analoge bepalingen gelden voor de vestiging van zakelijke rechten op aan een ingezetene toebehorende vermogensbestanddelen en het verkrijgen van vorderingen op en andere verbintenisrechtelijke aanspraken jegens een ingezetene door een niet-ingezetene, op het tijdstip der verkrijging woonachtig of gevestigd in het Rijksmarkgebied. Onder het Rijksmarkgebied wordt verstaan de gebieden, waar na 31 Maart 1941 de toenmalige Duitse deviezenwetgeving en haar uitvoeringsvoorschriften zijn toegepast met inbegrip van het voormalige Protectoraat Böhmen en Mähren; onder niet-ingezetenen, niet-ingezetenen, die niet zijn vijandelijke onderdanen in de zin van het Besluit Vijandelijk Vermogen. Ex artikel 4 der wet zal o.a. aan degene, wiens vermogensbestanddeel aldus aan de Staat der Nederlanden is overgegaan en die voor de verkrijging daarvan geheel of gedeeltelijk heeft betaald met betaalmiddelen of tegoed, verkregen of ontstaan door overmaking van Duitse-Rijksmarken gedurende de opheffing der deviezen grens, door de Staat der Nederlanden worden teruggegeven een zodanig percentage van de tegenwaarde in gulden van het voor de verkrijging overgemaakte Rijksmarkbedrag als overeenkomt met het percentage, dat de Nederlandse Staat op reparatierekening ontvangt van het totaal van zijn schadevordering op het Duitse Rijk, welke voor de toepassing dezer bepaling wordt gesteld op een bedrag van f 25 milliard.

Deze wet beoogt dus de verwerving van Nederlands vermogensbezit door ingezetenen van gebieden, waar tijdens de oorlog het Duitse deviezenrecht werd toegepast, zodat zij van de opheffing van de Nederlands-Duitse deviezen grens konden profiteren, doch welke gebieden na afloop van de oorlog in het gebied van een andere Staat dan Duitsland werden opgenomen, zodat de bewoners geen Duitsers en vijand in de zin der betreffende Nederlandse wetten meer zijn, ongedaan te maken. Het betreft hier een gehele reeks van gebieden en wel Luxemburg, de Elzas, Lotharingen, het Saargebied, Eupen, Malmédy en Moresnet, Oostenrijk, het Protectoraat Böhmen en Mähren, het Sudetenland, de Unter-Steier-

mark, de gebieden Kärnten en Krain, het Memelland, Danzig, de ingelijfde Poolse gebieden (de Rijksgouwen Danzig-West-Pruisen en Wartheland en de regerings-bezirken Kattowitz en Zichenau) en het regeringsbezirk Bialystok, welke gebieden thans behoren tot België, Frankrijk, Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije, Yougo-Slavië, Polen of Rusland. Terecht wordt ten aanzien van de inwoners dezer gebieden het standpunt ingenomen, dat, hetgeen zij met waardelose Rijksmarken uit Nederlands bezit hebben verworven, hen weer wordt ontnomen, met als vergoeding een evenredig percentage van hetgeen Nederland van zijn vordering op Duitsland ontvangt.

Deze wet op zich zelf is bezwaarlijk volledig te noemen; daar zij o.a. slechts de benadeling van ons land door directe Nederlandse vermogensverrijking door ingezetenen der betreffende gebieden beoogt op te heffen. De benadeling langs andere wegen wordt zelfs niet getangeerd. Ook zijn de samenstellers dezer wet weinig thuis geweest in de deviezenrechtelijke practijk; zoals deze in Duitsland en deze gebieden tijdens de oorlog gold, in de historie van de territoriale uitbreiding van het Duitse deviezenrecht en het deviezenrecht, dat in het bijzonder in deze gebieden gedurende deze periode van kracht was. De wet verstaat onder Rijksmarkgebied de gebieden; waar na 31 Maart 1941 de Duitse deviezenwetgeving en haar uitvoeringsvoorschriften zijn toegepast, inclusief Böhmen en Mähren. In het aanvankelijk wetsontwerp stond zelfs „waar de Duitse deviezenwetgeving . . . van kracht zijn geweest”, hetwelk bij Nota van wijzigingen gelukkig werd vervangen door „zijn toegepast”. Ook dit is echter niet juist. In een aantal dezer gebieden is op verschillende tijdstippen en in verschillende vorm, al dan niet na een zelfstandig transitoir recht, het Duitse deviezenrecht, het „Gesetz über die Devisenbewirtschaftung” van 12 December 1938, zonder meer ingevoerd (bijv. Sudetenland, de Poolse Oostgebieden, Eupen en Malmédy, Luxemburg); in andere is het Duitse recht bij verordening van de Chef der Zivilverwaltung van toepassing verklaard (bijv. de Elzas en Lotharingen, die staatsrechtelijk niet bij het Duitse Rijk werden ingelijfd), terwijl bijv. Oostenrijk en het Protectoraat Böhmen en Mähren hun eigen deviezenrecht behielden. Het Protectoraat is expressis verbis in de wettelijke definitie van het Rijksmarkgebied begrepen; hoewel het een deviezenrechtelijk zelfstandig gebied binnen het Duitse Rijk bleef en deviezenrechtelijk als buitenland bleef gelden. Oostenrijk is echter niet genoemd, hoewel het Duitse deviezenrecht juridisch nimmer in Oostenrijk is toegepast. Na het „Linzergesetz” van 13 Maart 1938 werd in Wenen wel een Reichsdevisenstelle opgericht, doch het Oostenrijkse deviezenrecht bleef onverkort bestaan. Dit recht werd wel min of meer aangepast aan het Duitse recht bij het door de Oostenrijkse „Landesregierung” gegeven „Gesetz über die Abänderung und Ergänzung der Devisenverordnung (Devisengesetz für das Land Österreich)” van 23 Maart 1938 en de daarop volgende Nouvelle van 1 Juni 1938, doch de Duitse deviezenwetgeving gold als zodanig nimmer in Oostenrijk en werd er evenmin toegepast. Met het oog op dit zelfstandige Oostenrijkse recht werd echter het Duitse deviezenrecht gecompliceerd door de elfde „Durchführungsverordnung zum Devisengesetz” van 30 Maart 1938, terwijl wel bij verordening van de Reichswirtschaftsminister van 29 April 1938 de belangrijkste deviezenrechtelijke nevenwetten van het „Altreich” als bijv. het „Gesetz über Zahlungsverbindlichkeiten gegenüber dem Ausland” van 9 Juni 1933, en het „Gesetz zur Regelung von Kapitalfälligkeiten gegenüber dem Ausland” van 25 Mei 1937, in Oostenrijk werden ingevoerd, resp. van toepassing werden verklaard.

Juridisch kan men dus zonder meer stellen, dat geheel Oostenrijk buiten de werking der wet van 18 Juli 1947 valt, hetgeen wel niet de bedoeling der ontwerpers zal zijn geweest. Zo zijn er meer onnauwkeurigheden en

lacunes in deze wet van 18 Juli 1947, waar het hier niet de plaats is om er de vinger op te leggen, doch die de reële betekenis dezer wet zeer betrekkelijk doen zijn, indien zij uit een oogpunt van deviezenrecht en deviezenrechtelijke practijk wordt bezien.

Afgezien hiervan wordt de betekenis dezer wet evenwel sterk uitgehold door de overeenkomst, welke Nederland op 8 Juni 1948 op het Château d'Ardenne met Luxemburg sloot met betrekking tot de toepassing dezer wet t.a.v. Luxemburg, in het licht van welke overeenkomst men haast tot de conclusie moet komen, dat genoemde wet niet meer heeft beoogd dan het scheppen van een onderhandelingsbasis met de Staten, waarin de door de wet bestreken gebieden na afloop van de oorlog zijn opgenomen, resp. teruggekeerd. Krachtens artikel 1 dezer overeenkomst verbond Nederland zich toch de effecten en guldenstegoeden, die krachtens de genoemde wet in eigendom van de Nederlandse Staat waren overgegaan, aan de Luxemburgse eigenaren, voor zover deze van Luxemburgse nationaliteit en in Luxemburg gevestigd zijn, te restitueren onder de volgende voorwaarden. Luxemburg zal aan Nederland een „prix de rachat” betalen van 50 pCt van de waarde van het door Nederland gerestitueerde vermogensbezit, dat te goeder trouw in het bezit was van Luxemburgse crediet- en spaarbanken en vennootschappen met een winsttoogmerk — de laatste voor zover zij een bezit van meer dan f 75.000 Nederlandse waarden hadden — en van 10 pCt van het gerestitueerde Nederlandse vermogensbezit, hetwelk te goeder trouw toebehoorde aan andere Luxemburgse natuurlijke en rechtspersonen, alles voor zoveel daartoe niet tevens een vijand in de zin der Nederlandse wetgeving medegerechtigd was, hetgeen Luxemburg zal vaststellen. De waarde der effecten zal worden bepaald naar de beurskoers te Amsterdam op 31 Mei 1948. Teruggegeven worden voorts de opbrengsten dezer effecten, vervallen na 31 Juli 1947, daaronder begrepen claimrechten e. d. Deze terugkoop prijs zal Luxemburg naar keuze kunnen voldoen, hetzij in francs, hetzij in de vorm van guldenstegoeden of Nederlandse effecten, waarbij Nederland ook monetair geblokkeerde gulden in betaling zal accepteren. De gehele regeling is echter niet van toepassing op de effecten, waarvoor een eis tot teruggave krachtens het Besluit Herstel Rechtsverkeer is ingediend, terwijl anderzijds Luxemburg zich het recht voorbehoudt van artikel 5 der wet van 18 Juli 1947 (bevoegdheid der Kroon om in uitzonderingsgevallen, waarbij de wet tot onbillijkheden zou leiden t.a.v. degenen, die op 7 Mei 1945 eigenaren te goeder trouw waren van aan de Staat overgegangene vermogensbestanddelen, een hoger bedrag dan ex artikel 4 der wet terug te geven) gebruik te maken voor de Luxemburgers, die niet onder deze overeenkomst vielen, waarbij Nederland zich verbindt ook deze gevallen in de geest van de onderwerpelijke overeenkomst te zullen behandelen.

Deze overeenkomst — waarvan niet bekend is welk bedrag aan Nederlandse waarden, door Luxemburg tijdens de bezettingsperiode hier te lande met waardelose Rijksmarken gekocht, zij bestrijkt — komt er op neer, dat Luxemburg onder afstand van een fractie van het verworven Nederlandse vermogensbezit het overige mag behouden, terwijl Nederland met de daarvoor indertijd ontvangen Rijksmarkbedragen blijft opgescheept. Zij is dan ook geenszins onbedenklijk. In de eerste plaats is zij in strijd met artikel 4 der wet, waarbij het restitutiepercentage voor de aan de Staat overgegangene vermogenswaarden afhankelijk wordt gesteld van het door Nederland op reparatierekening op zijn vordering op Duitsland ontvangen bedrag. Het is nauwelijks waarschijnlijk, dat aan Nederland resp. 50 pCt en 10 pCt dezer vordering in feite zal worden betaald. De overeenkomst scheidt dan ook een precedent tegenover de overige buitenlandse crediteuren, resp. hun nationale Staten. Ongetwijfeld zal

bijv. ook Frankrijk tenminste dezelfde regeling wensen te verkrijgen voor de ingezetenen van de Elzas en Lotharingen, waarvan bekend is, dat zij in niet onbelangrijke mate Nederlandse waarden hebben gekocht. De mogelijkheid om door de opheffing van de Nederlands-Duitse deviezen grens de financiële gevolgen van de inlijving in het Rijksmarkgebied te ontgaan door hun vermogen zoveel mogelijk naar Nederland over te brengen, waar het, in de guldenessfeer gebracht, intact zou blijven, terwijl het in de Rijksmarkspheer bij een verliezen van de oorlog door Duitsland met de Duitse valuta waardeloos zou worden, is door de bewoners dezer gebieden dan ook in ruime mate aangegrepen. Dit is geschied over de Nederlandse rug en het zou niet anders dan billijk zijn aan de ingezetenen dezer gebieden zonder meer uit de rijke Nederlandse Rijksmarkvoorraad het Rijksmarkbedrag weer ter beschikking te stellen, dat zij voor de aankoop van het Nederlandse bezit besteedden. De schade, welke zij dan daarop lijden, kan dan door hun eigen Staat als schadevergoeding op Duitsland geldend worden gemaakt. Thans neemt Nederland een zeer groot deel van deze door Luxemburg t.a.v. Duitsland geleden schade, ontstaan door het zelfstandig en — let wel — onverplicht handelen van Luxemburgse ingezetenen, zonder meer voor zijn rekening.

Het is te verwachten, dat het op dezelfde wijze de door Frankrijk, België, Polen enz., te lijden Duitse schade indirect zal moeten dragen; immers, niemand neemt aan, dat de Nederlandse vordering op Duitsland van f 25 milliard incasseerbaar zal zijn. Deze overeenkomst is dan ook in strijd met de geest van de wet van 18 Juli 1947, welke juist beoogde deze schade af te wentelen op de gebieden der betreffende Staten, die haar voor Nederland hadden veroorzaakt, zodat deze Staten daarmede hun vordering op Duitsland konden verhogen. Nederland zal dan ook een belangrijk deel van zijn vermogensbezit in de handen dezer Staten moeten laten en daarvoor debiteur worden, met als tegenprestatie een oninbare Rijksmarkvordering.

Ook uit een oogpunt der deviezenpositie is de overeenkomst bedenkelijk. De Nederlandse betalingsbalans tegenover België-Luxemburg vertoont een ernstig deficit, dat veel zorgen baart. Zou men al een dergelijke royale overeenkomst met Luxemburg hebben willen sluiten, dan zou het minste geweest zijn, dat Luxemburg als tegenprestatie van de behouden Nederlandse vermogenswaarden, waarop het de opbrengsten in deviezen getransfereerd krijgt, de terugkoppelsom in deviezen aan Nederland, dat daaraan een zo groot gebrek heeft, voldeed, terwijl de aan Luxemburg teruggegeven Nederlandse vermogenswaarden als geblokkeerd buitenlands bezit onder controle der Nederlandse deviezenreglementering bleven. Ook dit is niet geschied. Luxemburg mag te zijner keuze de te betalen kapitaalsom ten laste van de tegen Rijksmarken verworven guldenstegoeden voldoen. Ook in dit opzicht mag de getroffen overeenkomst wel zeer weinig gelukkig worden genoemd. Naar het wil voorkomen, zou het mogelijk zijn geweest deze aangelegenheid op een andere, Nederland minder schadelijke wijze te regelen. Nu dit precedent eenmaal is geschapen, is het waarschijnlijk, dat er van de strekking van de overigens toch al weinig volmaakte wet van 18 Juli 1947 tot herstel van de gevolgen der opheffing der Nederlands-Duitse deviezen grens in de praktijk weinig of niets zal terecht komen en dat Nederland dit brok Duitse schade van de betrokken derde Staten voor eigen rekening zal moeten overnemen.

Het zou belangwekkend zijn de nauwkeurige bedragen te kennen, waarvoor door ingezetenen dezer gebieden aan Nederland Rijksmarken werden geleverd; deze zijn nimmer gepubliceerd. In het licht van het vorenstaande zou het dan mogelijk zijn de volle omvang van deze „strop” voor ons land te bepalen. Door de met Luxem-

burg gesloten overeenkomst is echter thans feitelijk de basis ontnomen aan de mogelijkheid, dat Nederland krachtens de wet van 18 Juli 1947 nog enige noemenswaardige compensatie voor zijn waardeloze Rijksmarkenbezit zal ontvangen. Van de fraaie en juridisch houdbare doelstelling der wet dreigt aldus in de praktijk wel heel weinig terecht te zullen komen.

's-Gravenhage.

Mr Dr J. H. F. BLOEMERS.

MIDDENSTAND EN BEDRIJFSORGANISATIE.

Het is alweer ruim drie jaar geleden, dat wij eveneens onder bovenstaande titel een serie artikelen hebben geschreven in dit weekblad, waarin wij de komende publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie hebben gezien, speciaal van middenstandsoogpunt uit¹⁾. Thans, nu mag worden verwacht, dat het ontwerp van wet tot toepassing t.a.v. het bedrijfsleven van de artikelen 80 en 152 tot en met 154 van de Grondwet, zoals het wetsontwerp officieel heet, zeer binnenkort in openbare behandeling komt in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, terwijl in de laatste tijd in de middenstandspers de discussie rond dit ontwerp weer fel is opgelaaid, schijnt het wel goed deze zaak opnieuw aan een beschouwing te onderwerpen, wederom uitsluitend met het oog op de belangen van de middenstand.

Artikelen en beschouwingen over de komende publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie — de p.b.o., zoals wij haar kortheidshalve verder zullen noemen — zijn er genoeg verschenen, doch buiten de vakpers slechts weinige, welke de zaak van middenstandsoogpunt bezien; een reden temeer om speciaal aan dit aspect van de zaak aandacht te wijden. Wij zullen daarbij niet in herhaling vervallen van datgene, wat wij omtrent betekenis en huidige positie van die stand in het eerste artikel van de boven aangehaalde serie hebben gezegd, doch volstaan ermee in herinnering te brengen, dat in ons land ten minste 2 à 2½ miljoen personen voor hun levensonderhoud rechtstreeks afhankelijk zijn van de gang van zaken in het middenstandsbedrijf; een getal, hetwelk aan deze facet van de p.b.o. zeker een geheel eigen betekenis geeft. Hoe de organisatie van een dergelijke voor onze samenleving uiterst belangrijke groep zal worden, resp. hoe zij die gaarne zou wensen, is dus een zaak van gewicht.

Enkele principiële opmerkingen.

Tot recht verstaan van wat hieronder zal volgen, schijnt het wel gewenst enkele bijzonderheden aangaande deze groep nog even voor het voetlicht te brengen. Dan moet er in de eerste plaats op worden gewezen, dat de zin voor organisatie in de middenstand weinig krachtig is ontwikkeld, ook de offervaardigheid voor die organisaties en de wil om door gezamenlijke inspanning grote doelen te bereiken, zijn niet bijster groot, hoewel dient te worden erkend, dat speciaal op dit laatste terrein uitstekend geslaagde voorbeelden van het tegendeel zijn aan te wijzen, helaas echter te gering in aantal. Men rekent, dat vóór de jongste oorlog ca 15 à 20 pCt der middenstanders was georganiseerd; de rest hield zich afzijdig, profiteerde, zonder in de kosten bij te dragen, van datgene, wat de toen bestaande verenigingen wisten te bereiken, of, erger nog, saboteerde vaak wat de organisaties nastreefden. En wanneer wij de tekenen om ons heen goed verstaan, wil het ons voorkomen, dat te dezen opzichte ook thans nog slechts weinig is veranderd; met name geloven wij niet, dat de „organisatie-mindedness” in de middenstand in betekenisvolle mate is toegenomen.

In de tweede plaats dient nog eens in herinnering te worden gebracht, dat zich reeds lang vóór de oorlog twee

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 10 en 30 Januari en 6 en 13 Maart 1946.

duidelijk verschillende stromingen in het middenstandsorganisatieleven aftekenden: één welke gericht was op de waarneming van de standsbelangen en een andere op die van de vakbelangen. De eerste kwam tot uiting in de middenstandsbonden, de tweede in de vakorganisaties. Zoals vanzelf spreekt hebben de eerste wel getracht de laatste tot zich te trekken, doch dat ging nooit van harte en alleen daar, waar wederzijds lidmaatschap verplichtend was gesteld, kwam er iets van terecht, hoewel, naar het schijnt, ook daar de band grotendeels op papier bestond. Deze weinige geneigdheid was logisch. Vak- en standsbelangen lopen nu eenmaal wijd uiteen, de eerste spreken veel directer tot de betrokkenen dan de tweede en een goed geoutilleerde vakorganisatie kon haar zaken best zelf waarnemen, zonder steun van een middenstandsbond. Dit betekent volstrekt niet, dat de middenstandsbonden geen betekenis hadden. Integendeel, er zijn onderwerpen te over, welke speciaal tot hun terrein, dat van een standsorganisatie, behoren: maatschappelijke vorming van een bepaald beginsel uit, jeugdorganisatie, het algemeen vormend middenstandshandelsonderwijs, in tegenstelling tot het vakonderwijs, verder algemene standsvraagstukken als winkelsluiting, verkoop op afbetaling, automatenwezen, cadeaustelsel enz. Maar het betekent wel, dat de specifieke vakbelangen intensiever, beter — want met meer kennis van zaken — en meer rechtstreeks kunnen worden behandeld door de eigen vakorganisaties. Deze laatste hebben ook grote belangen bij direct contact met producenten en grossiers in de eigen branche, dat contact staat voorop in de belangstelling der leden en de organisaties kunnen dat het beste zelf leggen. Deze beide onderscheiden verenigingsprincipes vormen reële verschillen, zijn twee gescheiden zaken en het wekt alleen maar misverstand dit te willen verdoezelen, gelijk — naar hieronder zal blijken — thans wel geschiedt. Men zal, juist met het oog op het zoeken naar de meest wenselijke organisatievorm voor de middenstand goed doen, zich dit principiële onderscheid steeds goed voor ogen te houden.

Het zal voorts geen verwondering wekken, dat de voormannen van de vóór de oorlog bestaande middenstandsorganisaties reeds lang op middelen hebben gezonnen om de grote zwakte dier organisaties op enigerlei wijze te verbeteren. Immers, het geringe ledental en daarbij nog het feit, dat voor één en dezelfde branche vaak drie of méér verenigingen bestonden, die nog wel eens een verschillende politiek volgden ook, beletten de organisaties krachtig naar buiten te kunnen optreden en een ook maar enigszins voldoende outillage te vormen. Toch was dat zo nodig, omdat reeds vóór 1940 de middenstandsproblemen vele en velerlei waren. Eén van de middelen nu, welke door de leiders reeds in de jaren dertig werden gepropageerd, was het verplicht lidmaatschap. Bij de sterke individuele inslag, welke de middenstand nu eenmaal eigen is, vond dit denkbeeld ook bestrijding en toen de oorlog uitbrak, was op dit punt dan ook nog geen eenheid van inzicht bereikt.

Toen kwam de bezetting en als gevolg daarvan de zgn. organisatie-Woltersom. Deze bracht o.a. één allen omvattende vakorganisatie per branche en dus daarmede het verplicht lidmaatschap, hetwelk, zoals men weet, door de teruggekeerde Nederlandse Regering werd gehandhaafd. Het mag wel bekend worden verondersteld, tot welke bittere controversen dit, althans voorlopig, handhaven van de Woltersomse organisatie heeft geleid. Wij menen te mogen vaststellen, dat de bestrijding van deze organisatievorm minder op zakelijke dan wel op sentimentoverwegingen was gebaseerd. De vakgroepen moesten weg „omdat zij Duits waren” en ons door de bezetter waren opgelegd, waarbij men de zeer reële voordelen en de door onze Regering bevolen democratisering maar over het hoofd zag, alsook, dat het bedrijfsleven ook zonder oorlog en bezetting tot een soortgelijke vorm

gekomen zou zijn, immers reeds vóór de oorlog wezen vele tekenen daarop. Treffend juist werd de na-oorlogse positie van de organisatie in de middenstand geschetst door Dr W. L. Groeneveld Meyer, directeur van de middenstand bij het Departement van Economische Zaken, in diens rede ter gelegenheid van de tentoonstelling „Groningen 1948”: „Het was na de bevrijding een geliefd tijdverdrijf om op de Woltersom-organisatie af te geven en haar opheffing te eisen. Ik geloof niet, dat diegenen, die toen het hardst van de toren bliezen, ook over het verste uitzicht beschikten. De tegenstanders zagen over het hoofd, dat hier voor het eerst een organisatie op middenstandsgebied tot stand gekomen was, waarvan een kracht kon uitgaan als nooit tevoren”. Inderdaad, bij deze woorden kunnen wij ons van harte aansluiten. Waar het om gaat is zo juist in de laatst aangehaalde zinsnede gezegd: hier was nu een middenstandsorganisatie ontstaan, die werkelijk een kracht was voor de middenstand en dat was tevoren in ons land nog nimmer voorgekomen. Eindelijk de financiën in overeenstemming met de betekenis van de belangrijke groep, welke men vertegenwoordigde; goed geoutilleerde bureaux met hekwame krachten, die men vroeger niet vermocht aan te trekken; research- en documentatie-afdelingen; verstevigde vakopleiding; behoorlijke voorlichting; gehoor en goodwill bij de Overheid en tal van andere zaken meer kon de georganiseerde middenstand geleidelijk veroveren. Men versta ons wel. Wij willen allerminst beweren, dat de Woltersomse organisaties ideaal zijn en dat ook daar geen fouten zijn gemaakt of gebreken voorkomen. Voor zover die er zijn, zullen zij in de komende organisatievorm moeten worden vermeden. Maar zij, die straks groepen zijn om, óók voor de middenstand, de meest wenselijke organisatievorm te bepalen, zullen toch goed doen bij hun overwegingen het zakelijk element scherp te scheiden van de gevoelsoverwegingen, welke bij de bestrijding van de huidige organisatievorm zulk een overwegende rol hebben gespeeld — en nog spelen.

Enkele uitingen van de jongste tijd.

Een tweetal onlangs gehouden redevoeringen hebben in middenstandskringen hier en daar nogal enige aandacht getrokken i.v.m. het probleem van de komende organisatievorm; wij zullen er daarom ook een korte bespreking aan dienen te wijden. De eerste rede, welke wij bedoelen, is die uitgesproken door de nieuwe staatssecretaris van Economische Zaken, de heer Mr W. C. L. van der Grinten, in de vergadering van de Eerste Kamer der Staten-Generaal op 22 Maart jl. Het was de maidenspeech van deze autoriteit en dit debuut was naar onze mening niet zo bijster gelukkig. Volgens de Handelingen heeft deze functionaris letterlijk gezegd „dat het wel degelijk de bedoeling is om op korte termijn, nadat het ontwerp — op de p.b.o., T. — wet is geworden, te komen tot een feitelijke opheffing van de organisaties, die tot de Woltersom-organisatie behoren”. Maar de staatssecretaris ging nog verder en kwam de voorstanders van een spoedige opheffing nog verder tegemoet, door te verklaren: „Betekent nu het feit, dat die organisatie-Woltersom formeel eerst kan worden opgeheven op het moment, dat het thans aanhangige wetsontwerp wet wordt; dat iedere individuele groep zowel formeel als materieel moet blijven bestaan en daarbij betrekkelijk grote lasten op de leden moeten worden gelegd? Dat betekent het niet. In de eerste plaats is formele opheffing wel mogelijk. . . . Zo is onlangs opgeheven een bedrijfsorganisatie van schoorsteenvegers. Naast de formele opheffing is de materiële opheffing mogelijk. Wanneer de leden zelf niet wensen, dat de organisatie iets doet, staat het hun volkomen vrij. Er is geen dwang dat men werkt. . . . Wanneer een bedrijfstak geen kosten wil maken voor de bedrijfsorganisatie, dan is zij daarin vrij en er is geen sprake van, dat tegen de wil van de overgrote meerderheid van de be-

drijfsgenoten in belangrijke lasten worden gelegd op de leden van een groep".

Zoals men ziet is dit vrijwel een invite aan de aangesloten bij de Woltersomse organisaties om deze instellingen of formeel op te heffen of om ze uit te hollen, aangevuld met het schone voorbeeld van de schoorsteenvegers. Het is ons niet bekend op welke wijze de opheffing van deze organisatie in haar werk is gegaan, maar wij vragen ons af of alles — als wij de Zwitserse uitdrukking mogen gebruiken — hier wel „mit rechten Dingen zugegangen ist”, of deze opheffing dus wel rechtens is, maar dit terzijde.

Geen wonder, dat diegenen, die het wel menen met de belangen van de middenstand, de oren hebben gespist bij het horen van deze uitlatingen. Wij nemen aan, dat de gevolgen van zijn woorden althans voor de middenstand de staatssecretaris niet helder voor ogen hebben gestaan, toen hij deze opmerkingen maakte. Wij kunnen die gevolgen alweer niet beter schetsen dan Dr Groeneveld Meyer deed, toen hij het in de reeds eerder aangehaalde rede over opheffing der Woltersomse organisaties had: „Ontkend kan echter niet worden, dat de verplichte organisatie in het bijzonder aan de middenstand grote voordelen heeft opgeleverd en dat men met de opheffing ervan gevaar zal lopen het kind met het badwater weg te gooien”. Precies, bij opheffing zouden de middenstandsorganisaties weer terugvallen tot dezelfde vrijwel machteloze en verdeelde situatie van vóór de oorlog en alle voordelen, welke wij hierboven reeds kort hebben aangeduid, zouden met één slag weer verloren gaan. Niemand, die het wel meent met de middenstand, zal hem toewensen, dat hij opnieuw in een dergelijke toestand zal geraken; het vele goede werk, dat reeds gedaan is en nog wordt gedaan ter verdere verheffing en versterking van deze stand, zou dan gedoemd zijn om te worden stopgezet, de klok op het gebied van de middenstandsorganisatie zou vele jaren worden teruggezet! Wij menen te mogen aannemen, dat, wanneer de staatssecretaris thans nog eens dezelfde vragen in de Eerste Kamer zou moeten beantwoorden als op 22 Maart, hij een ander geluid zou laten horen.

Overigens, en dat is tekenend voor een juiste waardering voor wat wij verder nog zullen te berde brengen, is het wel opvallend, dat, althans voor zover wij juist zijn ingelicht, tot op heden geen enkele Woltersomse organisatie, zeker niet in de middenstandssector, pogingen in het werk heeft gesteld om gehoor te geven aan de invite van de staatssecretaris tot formele of materiële opheffing! Kennelijk is het bedrijfsleven er van overtuigd, dat onmiddellijke opheffing tot chaotische toestanden aanleiding zou geven, die men tot elke prijs wil vermijden. En terecht.

De omvorming van de Middenstandsraad.

De tweede redevoering, waarop wij hierboven doelden, was die van de voorzitter van de Middenstandsraad, Prof. Dr F. L. van Muiswinkel, ter gelegenheid van de 250e vergadering van dit college. Deze redevoering culmineerde in het uitspreken van de wens, dat de toekomstige Sociaal-Economische Raad zou overgaan tot het instellen van een „Commissie Detailhandel en Ambacht”, welke commissie dan zou kunnen worden beschouwd als een „Middenstandsraad in nieuwe stijl”, die dan blijkbaar als toporgaan van de middenstandsbedrijfschappen volgens de komende p.b.o. zou moeten fungeren.

Mr van der Grinten, de staatssecretaris van Economische Zaken, die ook bij deze bijeenkomst tegenwoordig was, antwoordde de voorzitter van de raad, doch was heel wat voorzichtiger dan bij zijn debuut in de Eerste Kamer. Volgens de verslagen in de vakpers wees hij er eerst op, dat in het wetsontwerp op de p.b.o. in belangrijke mate het beginsel van het zelf-doen is neergelegd, en, zo zeide hij verder, „gezien dit uitgangspunt zult U van mij niet verwachten, dat ik mij verder uitspreek over de suggestie

van Uw Voorzitter. Wel lijkt het mij van het grootste belang, dat U, en de vrije middenstandsorganisaties met U, zich beraden over de plaats, die naar hun oordeel de middenstand in het geheel van de bedrijfsorganisatie dient in te nemen”.

Zoals men hieruit bemerkt, hield de staatssecretaris zich t.a.v. de gesuggereerde commissie volkomen op de vlakte, doch beklemtoonde, dat de middenstandsorganisaties zelve raadsragen dienden te geven hoe zij de plaats van de middenstand in het grote geheel zouden wensen.

Prómp heeft daarop de Nederlandse Katholieke Middenstandsbond gereageerd. Fel worden in een artikel in het orgaan van deze bond de Bedrijfsgroep Detailhandel en de Hoofdgroep Ambacht aangevallen, welke organen de ontplooiing der vrije organisaties zouden hebben verhinderd en belemmerd, als gevolg waarvan de middenstandsbelangen thans niet beveiligd en niet behartigd zouden worden. Verstaan wij het artikel wel, dan wordt aan deze zijde de oplossing gezocht in een publiekrechtelijk toporgaan in de geest zoals door Prof. van Muiswinkel gesuggereerd, waarnaast „in de vrije maatschappelijke sfeer als topverband de drie Centrale Middenstandsbonden en bij voorkeur een Nederlandse Middenstands Centrale als samenwerkingsvorm daarvan” dit toporgaan zou moeten „onderschragen”.

Het is insiders wel bekend, dat reeds enige jaren pogingen zijn aangewend om de middenstandsbonden en de Woltersomse organisaties op het hoogste niveau in de middenstandssector tot samenwerking te doen geraken. Blijkens de gesignaleerde felle aanval schijnen deze pogingen te zijn mislukt, hetgeen temeer moet worden betreurd, omdat in tal van middenstandsvakgroepen een dergelijke samenwerking zeer wel mogelijk is gebleken. Maar deze mislukking heeft tot gevolg, dat men bij voorstellen aangaande de definitieve vorm van organisatie van de middenstand wel eens moet denken aan de wijze woorden van Jezus Sirach: „Iedere raadgever wil raden, maar sommigen raden tot hun eigen voordeel. Daarom wacht u voor de raadgevers, bedenk tevoren wat zijn voordeel is; want hij denkt misschien zichzelf te raden...”.

Het criterium mag naar onze bescheiden mening hier nooit zijn of de middenstandsbonden dan wel de, omgevormde, Woltersomse hoofdgroepen het toporgaan van de middenstandsorganisatie dienen te vormen, doch alleen en uitsluitend de vraag: welke vorm van organisatie dient de middenstandsbelangen het best? Van dit, naar onze mening enig toelaatbare gezichtspunt uit willen wij dan nog enkele opmerkingen maken. Waarbij wij dan nog, voor zoveel nodig, aantekenen, dat wij noch bij de leiding van de middenstandsbonden, noch bij die van de Woltersomse hogere groepen betrokken zijn.

Wat denkt de middenstand zelf?

Wanneer wij willen nagaan wat straks de beste organisatievorm voor de middenstand binnen het kader van de p.b.o. zal moeten zijn, mogen wij ons toch wel allereerst een beeld maken van wat de middenstand zelf te dezen opzichte denkt.

Laat ons dan aanvankelijk te constateren, dat de strijd om het — of de — toporgaan (organen) de gemiddelde middenstander koud laat. Die strijd interesseert hem in het algemeen bitter weinig. En wij achten het juist een tekortkoming van het wetsontwerp — in enkele bijdragen over de p.b.o. is dat ook terecht gezegd — dat het naar onze smaak veel te veel van boven af tracht te regelen, terwijl het toch voor de hand zou hebben gelegen, om, wanneer men deze materie voor de direct betrokkenen wil laten leven, wanneer men hen waarlijk wil interesseren en mede wil laten bouwen, hen ook daadwerkelijk bij die bouw te betrekken, door veel-meer van onder op te beginnen. Wanneer het ons veroorloofd is nog éénmaal uit de spreuken van Jezus Sirach te citeren: „Als men wat nieuws voor heeft, moet één van deze vier

gebeuren: dat het goed of kwaad wordt, dat het leven of de dood daaruit volgt". Inderdaad, wanneer men de p.b.o. ook in al haar geledingen tot een levend organisme wil maken, wanneer het geen dode letter zal mogen worden, wanneer het een waarlijk goede organisatie zal moeten worden, dient men zich vóór alle dingen van de belangstelling der betrokkenen te verzekeren. En dat doet men, wanneer men méér aandacht schenkt aan wat er op hun eigen niveau zal gaan gebeuren. Voor de samenstelling van de Sociaal-Economische Raad vermogen slechts weinig middenstanders zich te interesseren, voor de samenstelling van hun eigen branche-organisatie des te meer! Zeker, men begrijpt wel, dat er een centraal orgaan zal moeten komen, doch meer aandacht voor wat op lager niveau zal gaan geschieden, ware welkom geweest.

Daar komt nog iets belangrijks bij. Een groot en algemeen in de middenstand tot uiting gekomen bezwaar tegen de Woltersomse organisatie-opbouw is altijd geweest de sterke hiërarchische binding aan hogere groepen en de financiële afhankelijkheid van de lagere groepen. De bijdragen der individuele middenstanders werden over het hoofd der middenstandsvakgroepen heen vastgesteld door de hogere groep en ook door deze geïnd, daarna kregen de vakgroepen naar rato hunner tevoren door hoger gezag goedgekeurde begrotingen uitkeringen van die hogere groep. Men had het gevoel niet alleen meer te offeren voor de eigen groep, doch mede voor hogere organen, waarvan men het nut niet zo voetstoots inziet. De bezwaren gaan niet tegen het bijdragen door elke bedrijfs-genoot, aan die gedachte heeft men zich wel gewend; ook niet tegen belasting naar draagkracht, al heeft men wel aanmerkingen over de technische uitvoering; maar wel tegen het feit, dat geen enkele middenstandsgroep weet hoeveel zij in totaal bijeenbrengt en wat daarvan door de hogere groep voor haar huishouding — of ten bate van andere groepen — wordt achtergehouden. Men gevoelt zich financieel onmondig en ook tezeer door hoger toezicht aan banden gelegd.

Wat doet nu het nieuwe ontwerp? Dat geeft opnieuw een sterk hiërarchische regeling en onttrekt opnieuw de vrije besteding der door de verschillende middenstandsbanches op te brengen gelden aan de eigen organisaties. Bovendien geeft het ontwerp dan nog een hoogst ongelukkige financieringsmethode aan, waarvan het zelf toegeeft, dat verschillende ondernemingen, omdat zij niet in het Handelsregister zijn ingeschreven, niet zullen bijdragen. De Memorie van Toelichting zegt, dat deze oplossing „bij gebrek aan beter” is gekozen, doch de middenstand vermag dat niet in te zien. Waarom, zo wordt in middenstandskringen geredeneerd, wordt niet aan elke middenstandsgroep, welke een bedrijf wil formeren, eenvoudig het recht gegeven zelf van alle bedrijfs-genoten de bijdrage te incasseren naar draagkracht? Laat de hogere groep dan maar zeggen, hoeveel zij van elke groep wenst te ontvangen, dan zal daarvoor worden zorggedragen, en laat de groepen dan verder vrij in de besteding van haar eigen geld. Technisch is dat zeer eenvoudig, want elke middenstandsgroep beschikt reeds nu over een kartotheek, een spiegelbeeld van die, welke de hogere groep heeft aangelegd om de bijdragen te kunnen incasseren. Bovendien zijn er nu reeds bij de Hoofdgroep Handel vele vakgroepen, welke hun eigen incasso verzorgen, het precedent is er dus ruimschoots.

Dan is er een aangelegenheid, welke voor het middenstandsbedrijf anders ligt dan bijv. in de industrie, nl. de samenwerking tussen patroons en gezellen op paritaire basis. Er zijn middenstandsbanches, waar het aantal werknemers een gelijke stemmenverhouding zeer wel wettigt, maar er zijn er ook waar de bedienden verre in de minderheid zijn en in deze laatste branches ware een gelijke stemmenverhouding beter door een andere te vervangen. Wanneer dit mogelijk wordt gemaakt en men schenkt meer aandacht aan een begin van onderen op,

waarbij uiteraard nog wel moeilijkheden van technische aard zullen rijzen, waarop in dit bestek moeilijk kan worden ingegaan, doch die geenszins onoplosbaar zijn, dan is er alle kans, dat de p.b.o. ook voor de middenstand waarlijk gaat leven en dat er dan ook bij de bedrijfs-genoten belangstelling komt voor de organisatie aan de top.

De vertegenwoordiging aan de top.

Men wil blijkens het wetsontwerp als eerste orgaan de Sociaal-Economische Raad in het leven roepen. Accoord, maar is het nu wel beslist noodzakelijk, dat dan reeds meteen wordt beslist op welke wijze de middenstand in dat toporgaan vertegenwoordigd zal zijn? Het ware naar onze mening allerminst verwerpelijk de beslissing daaromtrent nog wat aan te houden en voorlopig, bij wijze van overgang, enkele leden uit de leiding van de middenstandsbonden en enkele uit de hogere Woltersomse groepen als personen zitting te doen nemen. Het zal uit ons betoog wel duidelijk zijn geworden, dat opheffing van de Woltersomse organisatie in de middenstand funest zou zijn. Wat is nu méér in het belang van de middenstand dan met dit reële feit rekening te houden en voorlopig enkele deskundigen uit beide kampen zitting, te doen nemen? Om gevoeligheden te sparen zou men hen niet als directe vertegenwoordigers hunner groepen dienen te benoemen, doch als deskundige personen zonder meer, tot op een later tijdstip de organisatorisch juiste vertegenwoordiging kan worden benoemd. Dat zou tevens nog het voordeel hebben, dat intussen de p.b.o. tijd krijgt om in het middenstandsbedrijf werkelijk tot een levend organisme te worden.

Dit is niet een poging om ons van deze netelige kwestie met een Jantje van Leiden af te maken, want wij willen over het o.i. enig juiste principe, hetwelk bij de vertegenwoordiging van de middenstand aan de top gevolgd dient te worden, nog wel iets zeggen, waarbij wij dan terugrijpen op datgene, wat wij in de aanvang van dit artikel hebben gezegd over het tweeledige organisatieprincipe in de middenstand. Men moet zich hier goed voor ogen stellen, dat stands- en vakbelangen in de middenstand twee vrijwel geheel gescheiden begrippen zijn en ook altijd geweest zijn. Het is naar onze overtuiging onjuist beide belangen tezamen toe te vertrouwen of aan een toporgaan van stands- of aan een zodanig orgaan uit vakorganisaties; in beide gevallen wringt er iets en beide oplossingen zijn niet in het werkelijk belang van de middenstand. Het moet hier niet zijn: of of, maar wel: en en. Men geve de middenstand in de top een tweeledige vertegenwoordiging en noeme die onzentwege dan sub-commissies: één gebouwd op de middenstandsbonden, die bij uitstek geschikt zal zijn om de vele en velerlei standsproblemen te bezien — inderdaad dus een „middenstandsraad nieuwe stijl”; en een andere, gebouwd op de langzamerhand ontstaande middenstandsbedrijfschappen, die par excellence geschikt is om de vakbelangen te behartigen. Tegelijk met deze langzaam aan ontstaande bedrijfschappen kan dan de Woltersomse organisatie worden afgebouwd. Zo wordt er niets kapot gemaakt en wordt het middenstandsbelang ook inderdaad gediend, zo wordt er voortgebouwd op de historisch gegroeide algemeen aanvaarde splitsing tussen stands- en vakbelangen. De broederstrijd tussen de middenstandsbonden en de Woltersomse topgroepen kan ons hierbij koud laten, maar de middenstand krijgt dan straks aan de top een vertegenwoordiging, waar hij wat aan heeft. En dat is het enige waar het om gaat.

's-Gravenhage.

Dr E. J. TOBI.

AANTEKENING.

HET DEENSE NATIONALE BUDGET VOOR 1948/49.

Aan het begin van het nieuwe financiële jaar, dat van 1 April tot 31 Maart loopt, heeft de Deense Regering het nieuwe nationale plan bekend gemaakt. Het feit, dat vorig jaar een dergelijk plan was ontworpen, maakte het mogelijk, op grond van de hierbij opgedane ervaring, het nieuwe plan zorgvuldiger voor te bereiden en te funderen dan het eerste.

Over het algemeen valt, aldus de „Neue Zürcher Zeitung“ van 19 dezer, bij vergelijking van de vorig jaar gebudgetteerde cijfers met de bereikte resultaten op, dat de economische ontwikkeling gunstiger is geweest, dan oorspronkelijk was berekend. Hiertoe hebben een zeer goede oogst en de leveringen van grondstoffen in het kader van het Marshall-plan in belangrijke mate bijgedragen. De prijsstijging is in de loop van het jaar vrijwel tot stilstand gekomen, terwijl de verhouding tussen import- en exportprijzen zich bevredigend ontwikkelde.

Handels-, betalingsbalans en nationaal inkomen.

Voor het nieuwe budgetjaar wordt gerekend op een belangrijke toeneming van de buitenlandse handel. In de eerste plaats staat exportverhoging op het programma. Dit zal echter gepaard moeten gaan met een gelijktijdige toeneming van de invoer, die op haar beurt weer door het Marshall-plan wordt mogelijk gemaakt. Voorts zal beperking van het binnenlands verbruik nodig zijn om voldoende goederen voor export ter beschikking te kunnen stellen. In onderstaande tabel worden de voornaamste uitvoerposten voor 1949 weergegeven, waarbij ter vergelijking de overeenkomstige cijfers over 1948 zijn opgenomen.

Uitvoer in millioenen kronen.

	1948	1949	Toe- ming
Landbouwproducten:			
Boter	720	848	128
Spek	178	385	207
Slachtvee en vlees	71	83	12
Eieren en eiproducten	160	225	65
Kaas	57	95	38
Paarden	49	40	— 9
Aardappelen	42	25	— 17
Overige	351	323	— 28
Totaal	1.628	2.024	396
Vis en visproducten	180	205	25
Suiker	55	-50	— 5
Industrieproducten:			
Machines	236	250	14
Voedings- en genotmiddelen	95	108	13
Overige (w.o. schapen) ..	394	437	43
Totaal	725	795	70
Overige export	52	95	43
Totaal generaal	2.640	3.169	529

Aan de invoerzijde van de handelsbalans komen voor verhoging o.a. in aanmerking de posten: vaste brandstoffen, machines, transport- en voedingsmiddelen. De totale verhoging t.o.v. 1948 wordt op 920 mln kronen geraamd.

Terloops zij opgemerkt, dat de, als gevolg van bovengenoemde invoerverhoging, ruimere voorziening met buitenlandse brandstoffen wellicht een grotere werkloosheid dan vorig jaar zal veroorzaken, daar de inefficiënte exploitatie van bruinkool en de fabricatie van turf en turfbricketten zal kunnen worden gestaakt. Voor het geval, dat de werkloosheid groter zal worden dan de

Regering verwacht, zullen echter openbare werken worden uitgevoerd, die bij wijze van noodmaatregel reeds zijn voorbereid.

Een inzicht in de betalingsbalans en het nationaal inkomen voor 1949 geven de volgende tabellen, waarbij ter vergelijking met vorige jaren, het eindbedrag van het nationaal inkomen is omgerekend op basis der in 1947 geldende prijzen.

Betalingsbalans in millioenen kronen.

	1947	1948	1949
Invoer	3.144	3.350	4.270
Uitvoer	2.371	2.640	3.169
Saldo handelsbalans	— 773	— 710	— 1.101
Netto-inkomsten uit scheeps- vrachten	375	460	505
Overige netto-inkomsten	— 15	— 20	6
Saldo betalingsbalans	— 413	— 270	— 590

Nationaal inkomen in millioenen kronen.

	1947	1948	1949
Bruto-nationaal inkomen	18.012	19.556	20.709
Deficit betalingsbalans	413	270	590
Netto-nationaal inkomen	18.425	19.826	21.299
Idem, op basis 1947	18.425	18.588	19.555

Consumptie, investeringen en de geldmarkt.

Met betrekking tot de binnenlandse consumptie worden zeer gedetailleerde gegevens verstrekt. Het budget verwacht een toeneming van het verbruik met slechts ca 5 pCt t.o.v. vorig jaar. Wanneer de consumptie echter op basis der in 1947 geldende prijzen wordt omgerekend, dan blijkt deze stijging nog aanzienlijk minder te zijn en wanneer bovendien rekening wordt gehouden met het aantal inwoners, dan is er zelfs sprake van een daling. Het is opvallend, dat de consumptieve uitgaven voor voedingsmiddelen in 1949 relatief lager worden geschat dan in voorgaande jaren, terwijl die voor duurzame aanschaffingen enz. daarentegen geacht worden relatief te zullen stijgen.

Totaal verbruik op prijsbasis 1947 in millioenen kronen.

	1947	1948	1949
Part. verbruik:			
Voedingsmiddelen	3.655	3.442	3.408
Genotmiddelen	1.813	1.820	1.950
Kleding	2.052	2.013	2.128
Meubelen enz.	966	1.109	1.180
Huur en verwarming	1.418	1.410	1.423
Hygiëne	827	822	837
Culturele uitgaven	532	570	583
Reizen en transporten	736	761	787
Vermaak enz.	931	936	915
Totaal	12.930	12.833	13.211
Overheidsuitgaven	2.045	1.930	1.944
Totaal generaal	14.975	14.813	15.155

Willen de verwachtingen, die het nationale budget wekt, worden verwezenlijkt, dan zijn belangrijke investeringen nodig, die op hun beurt toeneming der besparingen en kapitaalvorming vereisen. De kapitaalvorming van particuliere zijde wordt begroot op 550 mln kronen; wanneer dit bedrag wordt bereikt, behoeft de kapitaalvorming door de Overheid, die momenteel ca 300 mln kronen bedraagt, niet te worden verhoogd. De Overheid zal hierbij echter moeten zorgen, dat de consumptie niet te zeer wordt beperkt, daar anders de stimulans tot investering in handel en industrie zou worden verminderd. In de volgende tabel is een overzicht gegeven van het beloop der investeringen, zowel in absolute cijfers, als op basis der in 1947 geldende prijzen.

Investerings in millioenen kronen.

	Budgetcijfers			Op prijsbasis 1947	
	1947	1948	1949	1948	1949
Gebouwen	870	1.110	1.230	1.025	1.140
Rep. gebouwen ..	820	825	780	775	730
Schepen	177	117	207	100	170
Reparaties schepen	60	70	75	64	67
Machines	1.165	1.368	1.637	1.220	1.453
Reparaties machines	269	279	292	248	279
Goederenvoorraad	300	300	500	275	450
Veestapel	—211	81	129	68	111
Totaal	3.450	4.150	4.850	3.775	4.400

Een groot deel van het nationale budget houdt zich bezig met de situatie op de geldmarkt en de ontwikkeling van de rentevoet voor het komende jaar. De in 1947 begonnen geldcontractie zette zich in 1948 voort. Ook voor 1949 wordt met het oog op het budgetoverschot van de Regering een verdere inkrimping der geldhoeveelheid met ongeveer 300 tot 400 mln kronen verwacht, hoewel deze tendentie enigszins zal worden verzwakt door een toeneming der herdisconteringen van bouwcredieten door de centrale bank en een toeneming der wisseldisconteringen. Mocht zich evenwel een verkrapping op de geldmarkt voordoen, dan zal de Regering maatregelen moeten nemen om de geldhoeveelheid weer te vergroten, bijv. door verhoging der credieten van de centrale bank of door vrijgeving van geblokkeerde saldi.

Het nieuwe Deense nationale budget onderscheidt zich, aldus de „N.Z.Z.”, van dat voor 1948, doordat het rekening houdt met positieve maatregelen ter bevordering van de wederopbouw. In hoeverre echter praktische waarde aan dit budget kan worden toegekend, is, volgens genoemd blad, moeilijk te zeggen, daar zich tal van onberekenbare factoren kunnen voordoen, die het plan zowel in positieve als in negatieve richting kunnen beïnvloeden. Vooral het Deense exportplan vormt een zeer onzekere factor, daar de export niet alleen van binnenlandse, doch eveneens van buitenlandse maatregelen en de situatie op de wereldmarkt afhankelijk is. Een sprekend voorbeeld, dat het labiele karakter van het exportprogramma aantoonst, is het plotselinge afbreken van de leveringen aan België tengevolge van de invoering der prohibitieve Benelux-invoerrechten. In hoeverre het nationale plan zich aan dergelijke omstandigheden kan aanpassen, moet, aldus de „N.Z.Z.”, nog worden afgewacht.

INTERNATIONALE NOTITIES.

HET ONTWERP VOOR EEN NIEUWE LANDBOUWSUBSIDIE-WET IN DE VERENIGDE STATEN.

De Amerikaanse Minister van landbouw, Brannan, heeft aan het Congres een nieuw landbouwsubsidiesysteem voorgelegd, dat begin 1950 in werking zou moeten treden. Het gedurende de Regering van Roosevelt, ingevoerde „pariteits-prijssysteem”, dat de landbouwers gelijke koopkracht voor hun producten als in de jaren 1909/14 garandeerde, zou worden vervangen door een systeem, dat ieder jaar voor het landbouwbedrijf een minimuminkomen vaststelt.

Het nieuwe systeem, dat is gebaseerd op de gemiddelde koopkracht van het landbouwersinkomen gedurende de periode 1939/48, kent tien bevoorrechte producten, nl. tarwe, maïs, katoen, tabak, melk, eieren, kippen, varkens, runderen en lammeren, waaraan de hoogste regerings-subsidies worden toegekend. Voor deze producten zal het minimum-inkomen ten volle worden bereikt, hetgeen betekent, dat de nieuwe subsidiestandaard voor de meeste producten hoger zal zijn dan de huidige basis der pariteits-

prijzen, die momenteel op 90 pCt der pariteit is vastgesteld. De niet-bevoorrechte producten zullen worden gesubsidieerd op basis van een variërend prijsniveau, dat afhangt van de omvang der door de Regering gewenste productie en de voor de subsidies beschikbare geldmiddelen. Voorts wordt onderscheid gemaakt tussen snel-bederlijke producten en producten, die kunnen worden opgeslagen. Voor de eerste wil Brannan de marktprijs volgens de wetten van vraag en aanbod laten schommelen; het verschil tussen marktprijs en subsidieniveau zal in contanten aan de boer worden uitbetaald.

Onderstaande tabel illustreert het verschil tussen het ontworpen systeem, dat de landbouw de hoogste permanente subsidie verleent, welke ooit in de geschiedenis der Amerikaanse landbouwpolitiek is voorgekomen, en het huidige prijspariteitssysteem.

Product	Eenheid	Nieuw systeem	Huidig systeem (90 pCt der Maartpariteit)
Maïs	bushel	1,46	1,42
Katoen	lb.	0,2799	0,2745
Tabak	lb.	0,496	0,393
Varkens	centenaar	19,00	16,10
Runderen	centenaar	16,90	12,00
Lammeren	centenaar	18,40	13,00
Wol	lb.	0,489	0,405
Appelen	bushel	2,61	2,12
Melk	centenaar	4,22	3,55

Om te voorkomen, dat te veel van de gesubsidieerde producten wordt verbouwd, zal er controle worden uitgeoefend. Voorts zal, wanneer de oogst van een landbouwer een bepaald maximum overschrijdt, boven dat maximum geen subsidie worden verleend. Deze beperking, die volgens Brannan ten doel heeft concentratie der productie in enkele handen te voorkomen, heeft betrekking op 2 pCt der landbouwers, die echter ca 25 pCt der Amerikaanse productie leveren.

De Minister was nog niet in staat inlichtingen te verstrekken over de kosten van het programma, doch het is, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 17 dezer, duidelijk, dat eventuele aanneming van het ontwerp nieuwe lasten op de schouders der belastingbetalers zal leggen. Het is dan ook te verwachten, dat dit kostbare programma, mocht het inderdaad de grondslag vormen voor de nieuwe subsidiewet, nog aan belangrijke modificaties onderworpen zal worden, temeer daar de Regering zich reeds voor stijgende uitgaven voor militaire en economische hulp aan het buitenland ziet geplaatst en de oppositie, die reeds bij het indienen van het ontwerp bestond, eerder is toegenomen dan verminderd.

OPPOSITIE TEGEN NATIONALISATIE DER ENGELSE CEMENTINDUSTRIE.

De-leiders der cementindustrie zullen zich, aldus „The Investors' Chronicle” van 7 Mei 1949, met hand en tand tegen nationalisatie dezer industrie verzetten. Zo heeft Mr Halford Reddish, chairman van de Rugby Portland Cement Company, Ltd, een redê gehouden, waarin hij de verschillende argumenten voor nationalisatie aanvalt.

Tegen het argument, dat de cementindustrie een monopolie vormt, dat de belangen der consumenten schaadt, voert Reddish aan, dat de enige oorzaak, waardoor nieuwe vestigingen in deze industrie niet economisch zijn, ligt bij de irrealiteit der prijspolitiek van de Regering. Het argument, dat de cementindustrie de productie beperkt om de prijzen hoog te houden, stemt niet met de werkelijkheid overeen, daar „The Cement Makers' Federation” nooit de macht heeft gehad de productie van een fabrikant te beperken. Bovendien heeft het aanbod van cement steeds de vraag overtroffen, zodat er genoeg cement is geproduceerd. Ook kapitaal voor uitbreiding der industrie is voorhanden.

De bouwkosten zouden door nationalisatie der cementindustrie niet noemenswaardig verminderen. Wanneer bijv. de fabrikanten geen winst meer op de cement zouden maken, dan zouden de kosten voor een huis van £ 1.500

slechts met 25 sh. dalen. Bovendien betwijfelt Reddish ten zeerste, of een genationaliseerde industrie wel goedkoper zou werken.

Ook het argument, als zouden de arbeidsverhoudingen ongunstig zijn, is zijns inziens onhoudbaar, daar de „National Joint Industrial Council” goed heeft gefunctioneerd. Bovendien is de cementindustrie, sterk gemechaniseerd, zodat de belangen van het gering aantal arbeiders geen gewicht in de schaal kunnen leggen.

Tenslotte is de cementindustrie de enige Engelse industrie, die een grotere productie per arbeider heeft dan haar equivalent in de Verenigde Staten en het ware op zijn minst irrationeel een zo efficiënte industrie te nationaliseren.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt vertoonde in de afgelopen week, tengevolge van het op ruime schaal vervallen van schatkistpromessen en het verdere terugstromen van bij de maandwisseling opgenomen bankbiljetten, een voortgaande verruiming, waardoor aan het einde der verslagperiode de callgeldrente tot $\frac{3}{4}$ pCt werd verlaagd. Dat deze verlaging nu pas plaatsvond wijst er op, dat de banken weder een zekere terughoudendheid in acht nemen bij de aankoop van jaarpapier van de Schatkist, wellicht met het oog op de naderende maandultimo. Aan het einde der week noteerden driemaandspromessen $1\frac{1}{4}$ pCt, zesmaandspapier was tegen $1\frac{5}{16}$ pCt aangeboden, terwijl negenmaandspromessen tegen $1\frac{3}{8}$ pCt werden verhandeld.

Terwijl op de aandelenmarkt een verdergaande koersdaling plaatsvond, ontwikkelde zich voor de dollarobligaties een vrij grote belangstelling, waardoor de koers der 3 pCt binnenlandse dollarlening tot $104\frac{1}{4}$ pCt, en die der $3\frac{1}{2}$ pCt dollarobligaties Philips tot $108\frac{7}{8}$ steeg. Dit wijst er op, dat er nog steeds belangrijke devaluatievrees bestaat, doch dat men zich ter dekking van verliezen niet op aandelen richt. De winstkansen voor het Nederlandse bedrijfsleven worden dus, ook na een devaluatie, niet zeer rooskleurig beoordeeld. Hiervoor is te meer reden, omdat bij een eventuele devaluatie Nederland stellig niet alleen zal staan, doch dat vrijwel alle Europese valuta's een overeenkomstige waardedaling t.o.v. de dollar zullen ondergaan.

De binnenlandse obligatiemarkt vertoonde in de afgelopen week weinig koersveranderingen, maar een licht stijgende tendentie was wel aanwezig. De constante vraag van institutionele beleggers en de aankopen voor belastingbetaling vormen een duurzame steun voor deze markt.

Onderstaande tabel geeft een indruk van de veranderingen, welke in het koerspeil op de aandelenmarkt in de afgelopen week hebben plaats gevonden.

	13 Mei	20 Mei
	1949	1949
A.K.U.	167 $\frac{1}{2}$	165 $\frac{1}{2}$
v. Berkel's Patent	110 $\frac{3}{4}$	110
Lever Bros. Unilever C.v.A.	247	246 $\frac{1}{4}$
Philips G.b.v.A.	221	220
Koninklijke Petroleum	287 $\frac{1}{2}$	283 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	161 $\frac{1}{2}$	154
N.S.U.	161	156 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	162	156 $\frac{1}{2}$
Deli Mij C.v.A.	154 $\frac{1}{4}$	150 $\frac{1}{4}$
Amsterdam Rubber	143 $\frac{1}{2}$	139
Internatio	188	187

MEDEDELING.

Op 31 Mei a.s. zal in het gebouw van de Nederlandsche Economische Hoogeschool een hogeschooldag worden gehouden, ter gelegenheid waarvan Drs J. F. Posthuma, President-Directeur van de Herstelbank, een voordracht houdt over „Het nationaal herstel en de daarmee verband houdende financieringsvraagstukken”. Aanvang van de lezing half vier. Na afloop bestaat gelegenheid tot het deelnemen aan een gezamenlijke maaltijd. Secretariaat: Dr F. A. de Graaff, Bachlaan 8, Heemstede.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 23 Mei 1949.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank „ —) Agentsch. „ 900,—	900,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)	„ —	—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.800.000.000,—	—
Voorschotten in rek.-ort op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 137.894.070,31 ²⁾ Bijbank „ 602.161,98 Agentsch. „ 3.261.704,36	—
Op effecten enz.	f 141.757.936,65	—
Op goederen en celen	„ 99.647,65	141.757.936,65 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	„ —	—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1.500.000.000,—	—
Munt en muntmateriaal	Gouden munt en gouden muntmateriaal f 439.146.714,60 Zilveren munt enz. „ 6.709.326,37	445.856.040,97
Papier op het buitenland	f 136.264.400,—	—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 158.989.667,43	—
Buitenlandse betaalmiddelen	„ 4.865.708,01	300.119.775,44
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„ 242.436.032,58	—
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfondsen en voorzieningsfondsen	„ 117.921.583,05	—
Gebouwen en inventaris	„ 2.000.000,—	—
Diverse rekeningen	„ 95.273.173,16	—
	f 4.645.365.441,85	—

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	„ 15.333.335,71
Bijzondere reserves	„ 61.674.999,18
Pensioenfondsen	„ 22.556.151,96
Voorzieningsfondsen personeel in tijdelijke dienst	„ 1.499.667,79
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)	„ 79.334.625,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffen)	„ 2.950.910,530,—
Bankassigaties in omloop	„ 26.118,07
Rekening-courant saldo's	—
's Rijks Schatkist	f 62.693.306,10
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	„ 293.362.217,31
Geblokkeerde saldo's	„ 3.723.155,71
Saldo's van banken in Nederland	„ 49.230.339,97
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„ 358.889.866,40
Andere vrije saldo's	„ 531.676.375,62
Crediteuren in vreemde geldsoort	„ 1.299.575.261,11
Diverse rekeningen	„ 60.707.627,02
	„ 133.747.126,01
	f 4.645.365.441,85

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 36.894.550,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 136.184.100,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmidelen	Voorschotten in rekt. (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151
11 April '49	444.704	131.392	216.056	156.829	2.995.059
19 April '49	444.847	139.571	193.325	163.683	2.977.030
25 April '49	445.054	135.891	166.843	143.602	2.956.856
2 Mei '49	445.221	134.675	172.312	163.947	3.032.716
9 Mei '49	445.428	136.020	172.557	144.598	3.084.992
16 Mei '49	445.640	136.574	167.033	145.102	3.058.671
23 Mei '49	445.856	136.264	163.855	141.758	2.950.914

Data	Saldo in rekening courant					
	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
14 April '49	185.390	301.392	3.496	25.673	359.774	392.710
19 April '49	153.024	301.392	3.567	55.971	358.227	418.642
25 April '49	128.321	286.964	3.228	55.848	334.985	444.616
2 Mei '49	76.836	293.362	3.335	50.279	349.499	466.749
9 Mei '49	92.687	293.362	3.875	45.240	366.184	462.630
16 Mei '49	65.733	293.362	3.753	38.548	387.782	494.454
23 Mei '49	62.693	293.362	3.723	49.230	358.890	531.676

DE JAVASCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand, betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.204
27 April 1949	470.972	76.894	14.409	68.206	914.661
4 Mei 1949	470.982	77.116	14.440	67.034	878.735
11 Mei 1949	470.982	86.306	14.451	68.568	871.551

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	101.304
27 April 1949	30.057	774.724	—	744.943	56.538
4 Mei 1949	30.443	774.374	—	708.489	56.422
11 Mei 1949	30.749	804.837	—	681.277	56.703

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979,—
Muntbiljettencirculatie per 4 Mei 1949 f 885.875.352,25.
Muntbiljettencirculatie per 11 Mei 1949 f 889.897.739,75.

**WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING
IN NEDERLAND 1).**

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders 2)
30 Juni 1945	112.622	120.800 3)	18.300 3)
29 Juni 1946	45.953	3.382	30.693
31 Mei 1948	22.384	519	10.688
30 Juni 1948	21.169	536	10.598
31 Juli 1948	22.036	429	5.227
31 Aug. 1948	24.785	360	4.247
30 Sept. 1948	25.898	282	2.922
31 Oct. 1948	28.770	349	5.928
30 Nov. 1948	32.702	330	14.896
31 Dec. 1948	44.784	1.461	25.119
31 Jan. 1949	53.895	1.446	29.755
28 Febr. 1949	50.100 2)	1.000 3)	31.000 3)
31 Maart 1949	39.000 2)	800 3)	27.500 3)
30 April 1949	36.900 2)	900 3)	23.600 3)

1) Bronnen: „Maandschrift van het C.B.S.” en „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; gegevens van de arbeidsbureaux.

2) Incl. vorstwerklozen, zieken, arbeiders, die ongevallenuitkering ontvingen, benevens van een aantal personen, die in het „vrije bedrijf” werk vonden, zonder dat de arbeidsbureaux hiervan tijdig bericht ontvingen.

3) Schattingen.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenswissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
30 Apr. 1949	5.947,6	365,2	150,8	39,7	4.298,3	1.726,3
7 Mei 1949	5.992,4	377,4	148,3	39,7	4.230,8	1.830,5
14 Mei 1949	5.999,0	375,6	144,3	39,7	4.180,1	1.887,5

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 April 1949	14 April 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 127.833.371,44	f 171.447.046,23
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 49.814,05	„ 70.847,45
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 386.723.158,62	„ 370.450.770,89
Voorschotten op ultimo Maart 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	„ 1325.612.753,63	„ 1298.796.526,77
Suriname	„ 35.217.681,16	„ 35.217.681,16
Ned. Antillen	„ 510.519,78	„ 510.519,78
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 317.091.706,67	„ 317.098.068,02

Verplichtingen	23 April 1949	14 April 1949
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1715.462.300,—	f 1712.962.600,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1800.000.000,—	„ 1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 5.736,6 mln w.o. garantie Bretton Woods f 804 mln	„ 4932.600.000,—	„ 4964.800.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 137.167.215,—	„ 137.964.089,50
Schuld op ultimo Maart 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 52.245.954,25	„ 52.245.954,25
Schuld in rek.-courant aan:		
Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 17.739.971,45	„ 18.392.092,75
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 481.187.153,34	„ 428.288.392,23
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2022.764.899,03	„ 2024.228.750,40

**INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN
IN NEDERLAND 1).**
(in miljoenen guldens)

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Totaal '46	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	— 380,1
Totaal '47	253,7	307,5	561,2	316,2	285,7	601,9	— 40,7
Totaal '48	252,7	345,8	598,5	351,3	361,1	712,4	— 113,9
Jan. 1949	24,4	38,7	63,1	24,0	29,6	53,6	+ 9,5
Febr. 1949	24,3	33,8	58,1	23,1	26,1	49,2	+ 8,9
Mrt. 1949	24,4	31,7 2)	56,1 2)	28,2	28,0 2)	56,2 2)	— 0,1

1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

2) Voorlopige gegevens.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1).

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in miljoenen guldens	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.145 ³⁾	3.919	785	— 1.360 ³⁾
Tot. '47	16.544	4.251	5.843	1.859	— 2.392
Tot. '48	19.101	4.919	7.357 ³⁾	2.669 ³⁾	— 2.250 ³⁾
Jan. '49	1.498	464 ³⁾	653	318	— 146 ³⁾
Febr. '49	1.269 ³⁾	401 ³⁾	644 ³⁾	245 ³⁾	— 156
Mrt '49	1.634	476	728	283	— 193

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.
Exclusief pakketpost, diamant, gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

²⁾ Bruto-gewicht; van 1948 af netto-gewicht.

³⁾ Gecorrigeerde gegevens.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, n.v.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam,
Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in Nederland,
Azië en Afrika.

Londen New York

COMPENSATIE- EN RECIPROCITEITSAZAKEN

(Internationaal intermediair)

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 7 Maart, a.s. in ons bezit te zijn.

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Research-Uitgave van het
Nederlandsch Economisch Instituut

Hoe zal de conjunctuur zich ontwikkelen?

Het Juni-nummer van het „E.-S.K.” zal U voor de belangrijkste landen deze dwingende vraag beantwoorden.

Jaarabonnementen f 6,50; voor abonneés „E.-S.B.” f 15,-
Telefoon 38040 — Rotterdam — Giro no. 8408

Vacatures

Industrieel concern in het Westen des lands zoekt

LEIDER van de export-afdeling

Voor het vervullen van deze functie dient gegadigde zoveel mogelijk aan de volgende eisen te voldoen: perfecte kennis van Frans, Duits en Engels, goede kennis van Spaans en Portugees, ervaring en documentenkennis op het gebied van export, in staat op hoog en laag niveau in het buitenland besprekingen te voeren.

Aan indiensttreding, die op korte termijn mogelijk moet zijn, gaat een geneeskundig onderzoek vooraf.

Brieven onder No. 1950, Adv. Bur. BETCKE, 's-Gravendijkwal 95, Rotterdam.

De Gedeputeerde Staten van de provincie OVER-IJSSEL roepen op sollicitanten naar de betrekking van

Commies ter Provinciale Griffie

Afd. REGISTRATUUR

Jaarwedde van f 3.360 tot f 4.500 met 1 éénjaarlijkse verhoging van f 240 en 5 éénjaarlijkse verhogingen van f 180.

Vereisten: diploma Gemeente-Administratie I en diploma Archiefverzorging. Grondige kennis van het decimale stelsel.

Sollicitatiestukken in te zenden binnen veertien dagen na verschijning van dit blad. Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.

Beschikbare krachten

SCHEEPVAART

Erv., repr. kracht, 42 jaar, met 19 jaar organisatorische en commerciële praktijk bij grote scheepvaartmij. in Indonesië, (verscheidene jaren in leidende functies) Eng. taal geheel machtig, prima refer.,

ZOEK PASSENDE WERKKRING

Br. no. 142.033 aan BOLREK, Kon.plein 1, A'dam.

Voor kantoor of bedrijf

Speciale rubriek voor Vraag en Aanbod inzake kantoorbehoeften, brandkasten, machines, apparaten, fabrieks- en kantoorgebouwen, industrie-terreinen, enz. enz.

Wegens sterfgeval aangeboden z.g.a.n.

GESTETNER

folioform, m. stencils en inkt; kostprijs f 675 voor f 400; Pr.

CONTINENTAL

kantoormachine f 275 en portable, Regentesselaan 5, Haarlem. - Tel. 18524.

Stalen 2-deurs kant.kasten f149.50.

Stalen archiefrekken

200 x 100 x 34 cm., f57.50.

Uit voorraad. Goey, Westerbeekstraat 23c, Rotterdam. - Telefoon 75172.

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE

v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek

HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van

Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

◆ **Vacatures** ◆

OUDSHOFF & BESANÇON

ACCOUNTANTS

vragen voor hun kantoren in Indonesië en
Curaçao

jonge medewerkers

(leden N.I.V.A. of V.A.G.A.)

Brieven: Korte Vijverberg 2a - 's-Gravenhage

De N.V. BISCUIT- EN
CHOCOLADEFABRIEK

„VICTORIA”

TE DORDRECHT

vraagt een

BEKWAAM EN PRACTISCH GERICHT

E C O N O O M

met voldoende kennis van de binnen-
landse markt om de leiding op zich
te nemen van de afdeling verkoop-
ontwikkeling en reclame.

Gezocht wordt een energiek, uit een
beschaafd milieu voortgekomen, per-
soonlijkheid.

Leeftijd omstreeks 30 jaar.

Geboden wordt een interessante en
zelfstandige werkring met goede
vooruitzichten.

Sollicitaties te richten aan de afdeling
Personeelszaken der N.V., Kenletter P.,
Postbus 32 te Dordrecht.

N.V. Hollandsche Stoomboot Mij.
gevestigd te Amsterdam

Uitgifte van

f 2.182.200 aandelen aan toonder

De ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bovengenoemde
aandelen is opengesteld

**tegen een koers van 104 pCt.
op Maandag, 30 Mei 1949**

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, uitsluitend voor
houders van dividendbewijzen No. 62

te Amsterdam: ten kantore van
de Heren Hope & Co. en de
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.
te Rotterdam: ten kantore van de
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.
te 's-Gravenhage: ten kantore van de
Nederlandsche Handel Maatschappij, N.V.
en de N.V. Bankierskantoor
van Lissa & Kann.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van in-
schrijving verkrijgbaar.

Hope & Co.
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Amsterdam, 20 Mei 1949

**Economisch - Statistische
Berichten**

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eho-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar,
voor België/Luxemburg f 28* per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzees
gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonne-
menten kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd
per ultimo van het halenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzes-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten”
f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.